№ 147 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזער טאָגעבלאַט

21-טער יאהרגאַנג | 25 czerwca. 1926 ג. | מאָנטאָג, ד׳ תמוז תרפ״ו | רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 18. טעלעפאָנרוף: פון רעדאקציע 57, פון אדמיניסטראציע 47

גענעראל נאבילע ארויס פון געפאהר

אפיציעלער קאמוניקאט פון דער שוועדישער רעגירונג

שטאקהאלם, 24. יוני. (פס. צום „ל. ט.") דער פיהרער פון דער רעטונגס אקציע צום נארד פאל, טארבערג האט געלטען צוגעשיקט אן אפיציעלע רעפע־שע צו דער שוועדישער רעגירונג, און וועלכער ער מעלדעט, אז דער נעב. נאב־ילע און נערעטעווטש. אונטער פערגעסט ער זיך מיט ראשעווען די מוטגלידער פון דער שקפערוויע, וועלכע האבען זיך אפגערונען פון נעב. נאבילע.

געלונגענער עקספערימענט מיט אראפעטען־פליה.

ווינען, 24. יוני. (פס. צום „ל. ט.") א גרופע אנגעשטעלטע האבען געלונגען עקספערי־מענט מיט ראפעטען. זיי האבען געשא־קען מיט 6 פולא׳דיגע ראפעטען. דער עקספערימענט האט געווען א געלונגענער. די ראפעטען האבען דערלענגערט א מהלך פון 12 הונדערט מעטער אויף א תליך פון 700 מעטער און משך פון א מינוטע.

די בעלגראדער רעגירונג איז זיך נוקם איז די קאמוניסטען.

זאגרעב, 24. יוני. (א.ט.) די אויס־ארשונגס מעלט האט פעסטגעשטעלט, אז די קאמוניסטען האבען געפרובט צו־צוגעבען א רשואלאריזאציע לארעטסיע די מאנופעסטאציעס, וואס זיינען פאר־נעמען פון דער פון אונזער אדרעס. אויך זיינען אנגעשטעלט מיט דער לויט פון די ערמארדעטע רעפובלי־קאנער. 5:5 קאמונעסטען זיינען ארעסטירט געווארען.

וויטערדיגע אונרוהען איז גריכענלאנד.

אטען, 24. יוני. (א.ט.) אין דער שפרוטש סיטואציע אין גרוסעלאנד און בין אונט נוטש ארגענטינען קען שם ערשיינען.

פון מאלאגיקו מעלדעט מען, אז א המון פון עטלעכע טויזענד ארבייטער האט זיך געפרובט ארבייטען אין די נעשלאסענע פאבריקען. אונטער מיט דער פאליזיי זיינען 7 ארבייטער דער׳הרג׳ט געווארען און 50 פערוואונדעט.

יודישער דעפוטאט אין אונגארן

ווערט ארויסגערופען אויף א דועל.

בודאפעשט, 24. יוני (יס״א) דער יודישער דעפוטאט פון שאנדאר אין ארויסגערופען געווארען אויף א דועל דורך דעם סעקרעטאר פון פרעמיער־מיניסטער דאריאקי און דורך א מיניסטעריאל־ראט. די סיבה פון דועל איז די, וואס שאנדאר האט בעת זיין רעדע אין פארלאמענט זיי פארגעווארפען, אז זיי זיינען מערוויקעלט אין א טונקעלער אפערע.

זיי פיהלען זיך דערפון בעליידיגט און מאדערן א פאטיספאקציע.

סאוויעטישער פארלאמענט געגען דער נאנקינער רעגירונג.

מאסקווע 24 יוני (פס. צום „ל. ט.") טשיטשערין האט נעכטען דער־לאנגט א שארפען פראטעסט צום כינעזישען פארשטעהער אין מאסקווע געגען די רעוויזיעס אין דער רוסישער פארשפעהרשאפט אין סטאן שפין.

פראנצויזישער פארלאמענט אנגענומען דעם סטאביליזאציע־געזעץ פון פראנק.

פאריז, 24. יוני (סס. צום „ל. ט") מיט 450 שטימען געגען 22 האט נעכטען דער פראנצויזישער פארלאמענט אנגענומען דעם סטאביליזאציע־געזעץ פון פראנק.

שפאנישער דיקטאטאר פרימא דע ריווירא געהט איינפיהרען רעפארמען.

מאדריד, 24. יוני. (סס. צום „ל. ט.") דער שפאנישער דיקטאטאר פרימא דע ריווירא האט צוגעשיקט אלעגע־רען פרוף צום פרעזעס פון דער נאציא־נאלער אינזע. אז פרוף שרייבט ער, אז ער גרייט זיך צו זעהר גרויסע און ראַ־דיקאלע רעפארמען און שפאניען. ער וועט פערעפנטלעכען א פלעבוסציט וועגען זיין רעגירונגס פראגראם און אנגע־פוהרען א שטענדיגע מיכלומער דונסט.

צום סוף זאגט ער אויך צו אובערצו־נעבען די גאנצע מאכט דער נאציאנע־לער אונע און מאמענט, ווען די דאָ־זיגע אונטטומטיע וועט שיין זיין דער־וואכסען דערצו.

בשבת פ׳ קרח ח׳ תמוז ש. ז. נלקח מאתנו זקן חבר ועד הרבנים לעדת לודז

הרב פינחס

ווירנזפט נ״ע

הנפטר נתמנה על משמרתו עוד בחיי של הרב הגאון מרן אליהו חיים זצ״ל מייזל אבדק״ס לודז, ושמש בכהנתו יותר משלשים שנה והצמיין בתורתו ויראתו הקודמת לחכמתו ובמדותיו התרומיות כאחד מגדולי זמננו, עדתנו אבדה אחד ממנהיגי הכי חשובים ונעלים.

זכרו לא ימוש מאתנו נצח ומשפחתו תנוחם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

שלטון הקהלה העברית לעדת לודז.

אין שיעון צער זענען פיר מודיע, אז דעם פערגאנגענעם פרייטאג, ד׳ תמוז האלב 8 אזייגער נאכם. איז נאך קורצע לאדן געשטארבען מיין ל׳ מאן, אונזער טייערער פאטער, זעדע, שוויגערפאטער, שוואגער און עמער

יהודה ליבלוז ב״ר חיים ז״ל

גאלדשטיין

איז עלטער פון 71 יאהר.

די לוי׳ איז פארגעקומען אויפ׳ן לאדזער בית־עולם.

די אין שיעון טרויער פארבליבענע

פאמיליע

צו דער פערלאבונג פון אונזער ל. ניכטע

חנה האמבורסקא

מיט ה׳ מענדעל באנקער

גראשטוירען חערצליך און ווינשען פיל גליק

מענדעל האמבורסקי און פרוי.

יוד. צענטר. עמיגראציע־געזעלש. „יאס״ איז פוילען

אפטיילונג איז לארז, פיעטריקאווער 10.

דינסטאג, ד. 26. יוני קומט מאר אין לאקאל פון „בני ציון", (זשגאוטקע 7) א

קאלעקטיווע פארלעזונג

אויף דער עמע:

„די עמיגראציע־בעוועגונג ביי יודען"

עס וועלען רעפערירען די ה. ה. רעד. ע. האמבורסקי און י. שאליט.

אנהויב פון דער פערלעזונג פינקטליך 8 אזייגער אין אוועגד. אייגטריט פריי.

די פערוואלטונג.

ועד־החנוך ביי „אגודת־ישראל"

נארוטאוויטש־נאס 11.

היינט מאנטאג, ד׳ חקת 8.30 אוועגד קומט מאר אין לאקאל פון דער אגודה (נארוטאוויטש 11), די

גרינדונגס־פערזאמלונג

פון א „געזעלשאפט צו שאפען בית־יעקב־שולען אין ראיון אלעקסאנדר־באלום".

דערמיט לאדען מיר אלע מעראינטערעסירטע צו דער איכטיגער פערזאמלונג און בעטען פינקטליך צו קומען. דער ארגאניזיר־קאמיטעט.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט, דאס די אלע כשר״ע קצבים, אויך די וועלכע האבען לעצטענס בעזייטיגט די מרפות פון זייערע יאטקעס און האקען בלויז כשר׳ס, וועלכע ווילען ברענגען ברוסטען און פעץ אין מיין פאבריק, סענען ברענגען נאר מיט׳ז בעדינג, אז זיי זאלען בעזיצען

הכשרים פון היגען ראבינאט.

ד. דיאמענט.

טיכטיגע אינקאסענטען

מיט גוטע רעפערענצען קענען זיך מעלדען אין ציוניס־טישען ביורא צעגלגיצע 4, פון 10—1 פארמיטאג און פון 4—7 נאכם. 3076

Dr. Niewiażski

SIENKIEWICZA 34, tel. 59-40

אינערע און קינדער־קראנקהייטען

אויסגענומען מיט דעם אויגען־לייד

אויסגעמאכט אין אלע מעדיצינישע אינסטיטוטען

אין דער פריוואטפראקטיק פון 1—2 אין נאכט

אין דער פריוואטפראקטיק פון 5—6 אין אבעד

Dr. med. A. Mazur

ספעציעל־פראקטיק פאר מויערן, גאז פון מעלו־קראנק.

מיט אויך שטום און שפרעך־פעהלער

האט זיך איבערגעצויגען אויף

וויסאקאדניא 65

אנגעגען אויך דורך פיעטריק. 46 טעל. 66-01

נעמט אן פון 1½—12½ און פון 3—5 נאכם.

Dr. med. Ludwik Rapeport

P. Narutowicza 25 (דויפלעם) Tel. 44-1

ספעציאליסט פאר נירען־, בלאז־און הארן־קראנקהייטען.

נעמט אן פון 12—1 מארגן. און פון 4—6 אבעד.

Dr. Roman Bornstein

אינערליכע און נערוועז־קראנקהייטען

Ciechocinek — willa „Ormuzd" —

Dr. med. E. Szereszewska

Wiśniewa-Góra, Willa Kronicera

קינדער־קראנקהייטען.

נעמט אן פון 10—11 פריה און פון 4—5½ נאכמיטאג

Dr. B. ROBINSON

אינערע און קינדער־קראנקהייטען

האט זיך איבערצויגען אויף

פעטריקויער 10 טעל. 81—86

נעמט אן פון 3 ביז 4 נאכמיטאג 2840

לאנד-צוזאמענפאהר פון „טאז“ אין ווארשא

היינט די ערעפֿנונג פון אינטערנאציאנאלען שלום-קאנגרעס

ערשטער לאנד-צוזאמענפאהר פון יודישע דאקטוירים.

וו א ר ש א (טעלעפאניש) געכטען האט זיך אין ווארשא געעפֿענט דער לאנד-צוזאמענפאהר פון „טאז“. עס זיינען געקומען 250 דעלעגאטען פון אלע ערטער אין פוילען. פון דער פראווינץ איז אממייסטען פערטרעטען לאדז.

דער צוזאמענפאהר האט באגריסט א פארשטעהער פון אינערן-מיניסטעריום, פון ארבייטס-מיניסטעריום און פון מיניסטעריום פאר געזעלשאפטליכע אויפהילף. אין נאמען פון שטאדט-ראט באגריסט דער וויצע-פארזיצענדער פון דעם שטאדט-ראט מיזעס.

דער וויצע-פרעזידענט ד"ר באגוצקי אין נאמען פון ווארשעווער מאגיסטראט. געז. ר' לאדינסקי אין נאמען פון רויטען-קרייז. דאן גאהט א גאנצע רייע באגריסונגען פון יודישע אינסטיטוציעס. פראפ. שטוים פון בערלין באגריסט דעם צוזאמענפאהר אין נאמען פון אמעריקאנישען „דזשוינט“.

ד"ר שווייצער פון אמעריקאנער דזשוינט. ד"ר ברוצקוס אין נאמען פון דייטשען „אזע“.

דעפ. גרינבוים אין נאמען פון יודישען „קאלא“. ד"ר מיליקאווסקי — אין נאמען פון די ווארשעווער דאקטוירים און נאך א גאנצע רייה אנדערע באגריסונגען.

די איינציגע באגריסונג אויף יודיש האט געהאלטען ד"ר ברוצקוס פון בערלין.

אין פרעזידיום זיינען געוועהלט געווארען: פראפ. שטרויס, סענאטאר ד"ר שאבאד, ד"ר ברוצקוס, ד"ר פיקעלני פון לעמבערג און ד"ר גאלדמאן פון לאדז, אלס פארזיצענדער איז גע-כהעלט געווארען ד"ר לאנדוי פון קראקע.

די דאקטוירים גרשון לעווין, ז. ביכאווסקי און ד"ר קרויש פון לאדז האבען געהאלטען רעפעראטען וועגען געזונד-צושטאנד פון דער יודישער באפעלקערונג אין פוילען.

דער אינטערנאציאנאלער שלום-קאנגרעס אין ווארשא.

וו א ר ש א (טעלעפאניש) היינט ווערט אין ווארשא געעפֿענט דער אינטערנאציאנאלער שלום-קאנגרעס. אין צוזאמענפאהר וועלען זיך באטייליגען די אנגעזעהענסטע פאציפיסטישע פאליטיקער פון דער גאנצער וועלט. דער גרעסטער טייל דעלעגאטען איז שוין נעכטען אנגעקומען קיין ווארשא.

דער קאנגרעס וועט דויערן 4 טעג.

יודישער באנק-דירעקטאר פינס ניצל געווארען פון טויט.

ב ע ר ל י ן, 24 יוני (יטא) דער דירעקטאר פון דער דארמשטעדטער באנק און איינער פון די גרעסטע פינאנסיסטען אין דייטשלאנד ה' יאקוב גאלדשמידט איז על פי נס ניצול געווארען פון טויט. דער אויטא אין וועלכען ער איז געפאהרען איז צושמעטערט געווארען דורך אן אויטא קאטאסטראפע און דער שאפער איז דערהרג'עט געווארען אויף טויט. גאלדשמידט'ן האט גאר נישט געשאט.

ענטדעקט א געהיימע אנטיסעמיטישע ארגאניזאציע אין סאוויעט-רוסלאנד

ר י ג ע, (י. ט. א) לויט ווי עס גיבען איבער רעזענדע, וואס זיינען דא אנגעקומען פון סאוויעט-רוסלאנד, איז אין שטעטעל באר (פאדאליען) ענטדעקט געווארען א געהיימע אנטיסעמיטישע ארגאניזאציע, וואס האט געפלאנט צו ארגאניזירען ערגסטע אנטי-יודישע עקסצעסען צווישען די מיטגלידער פון דער פארברעכערישער ארגאניזאציע געפינען זיך האפען געפינען מיטגלידער פון פרעזידיום פון דארטיגען סאוויעטישען עקזעקוטיוו-קאמיטעט. די פֿרכה האט דורכגעפיהרט פיל ארעסטען.

צי קען מען פאהרען קיין אורוגוויי?

וו א ר ש א (י.ט.א) אויפ'ן גרונד פון א טעלעגראפישער מיטיילונג פון דער ספעציעלער דעלעגאציע פון „היאס-יקא-עמיגדירעקט“ אין דרום-אמעריקא, טיילט מיט די יודישע צענטראלע עמיגראציע-געזעלשאפט („יעאס“) אין פוילען פאלגענדע ידיעות וועגען דער איצטיגער לאגע אין אורוגוויי:

איצט, אין די ווינטער חדשים (דער ווינטער דויערט אין דרום-אמעריקא פון יוני ביז סעפטעמבער) איז כמעט אונמעגליך צו געפינען ארבייט. פאלגלאז עמיגראנטען האבען בכלל נישט קיין שום אויסזיכטען זיך צו איינצואורדענען. עס קענען עמיגרירען אין איצטיגען מאמענט נאר עמיגראנטען, וועלכע האבען קרובים אין אורוגוויי, אדער בעלי-מלאכות. די לעצטע אבער מוזען זיין גוט קוואליפֿיצירטע האנדווערקער.

דעריבער דארפען געהאריגע ערען די עמיגראנטען, וואס פאהרען קיין אורוגוויי מיט'ן געדאנק פון דארטען ארויפצופאהרען קיין ארגענטינע, אז לעצטענס איז כמעט אונמעגליך צו באקומען א וויזע פון אורוגוויי קיין ארגענטינע.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 30 יאהר אונזער טייערער און נישט-פערגעסענער פאטער, שוויגער-פאטער, גרויס-פאטער, ברודער און אנקל

נ"ע אלי' כץ

די לוית קומט פֿאר היינט מאנטאג, דעם 25-טען יוני 1928 1 א זייגער נאכמיטאג פון טרויער-הויז פיעקארסקא 8.

די פערטרויערטע הינטערבליבענע.

אונזער מענדעלי-פרעמיע

צוליב דער גרויסער נאכפראגע אויף אונזער מענדעלי-פרעמיע, האבען פערשיעדענע עקזעמפלארען און מיר האבען געמוזט אין פערלאג פערגרעסערן אונזער בעשטעלונג. נעכטען איז אנגעקומען א פרישער טראנספארט פון די מענדעלי-ביכער און אלע אונזערע אבאנענטען און לעזער, וואס האבען ביז איצט די פרעמיע נאך נישט בעקומען צוליב דער דערמאהנטער סבה, קענען זי איצט קריגען אויף די פריהערדיגע בעדינגונגען.

דער פערלאג „לאדזער טאגעבלאט“

דער פאשיזם בויט איבער דאס ווירטשאפטליכע לעבען

מוסאליני'ס גרויסע רעדע וועגען די פערדינסטען פון פאשיזם, וועגען קריזיס פון קלאסען-קאמף און וועגען באנקראט פון סאציאליזם.

ר ו י ם, 24. יוני. (ספ. צום „ל. ט.“) דער פאשיסטישער דיקטאטאר מוסאליני, וועלכער האט געפֿיהרט דעם פארטיי פון פאשיסטישען אינטערנאציאנאלען קאנגרעס אין רוים, האט געהאלטען א גרויסע ערעפֿענונגס רעדע, און וועלכער ער האט צוגעהערט באצייטען, אז די ראציאנאלע פערוואלטונג שטעלט מיט זיך פאר א נייער ווירטשאפט דאסע אין דער געשיכטע פון דער יונגער אבער מעכטיגער איטאליענישער אינדוסטריע. די ראציאנאליזירונג פערלאנגט — האט מוסאליני געזאגט — און ווירטשאפט פון פאלויטען און דער פון דער מארזשאלישען שטאבען. די [illegible] פאבריקאנטען, וועלכע האבען אנגענומען די פאשיסטישע ארדנונג, שטעלען מיט זיך איצט פאר אונטער די עלעמענטען און דער דאזיגער ארדענונג. דער קאפיטאליזם און דער סאציאליסטישער לומפענפאלק, עס וואלט געווען א מעות. די פאר-אויסזעהונג פון סאציאליזם וועגען דער צושטעלונג צווישען די קאפיטאליזם און אינדוסטריעלער איז נישט מקוים געווארען. צוליב דער ענטוויקלונג פון די אקציען געזעלשאפטען האט זיך דער קאפיטאל צעבראקעלט און נאך מער פיל קלענערע טיילען געהער דער קאפיטאל פון דער אינטערנעהמונג צו א מעהר גרויסער צאהל אקציאנערען. און דער צייט, וואס דער קאפיטאל און דער קאפיטאליסטען ווערען אלץ מעהר אנאנים, ווערט אבער דער פראלעטאריער פון דער אינטערנעהמונג, נאך דער לייטער פון דער פאבריק... ארויסגעשריגען און ברייטער דער ארבייטער פון דער אינדוסטריעלער ארגאניזאציע פון דער ווירטשאפט. די פראדוקציע גייט נאך פאראויס. דער פאשיזם האט איבערגעגעבען די טעכנישע ווירטשאפט און דער ארבייטער קען אפגעשאפט ווערען פון אויפ-גצוונגענער, נאר א מיטארבייטער און א טייל-נעהמער און זיין לעבענס ווירקונגען אין מאטעריעלער און מאראלישער אויפגעהויבען ווערען.

סוף שמועס: איצט בריט סוף פון'ם קלאסען קאמף. נאכ'ן לעצטען שטרייק פון די ענגלישע קוילען-גרעבער איז דער ארבייטער קלאס און אהערהערא ארונטער געפאלען און א פאלקאזישען מצב. עס דארף אבער באמערקט ווערען, אז די מאטעריאליסטישע ראקטארען און פראקטישע לעבען ניט צו אנדערע רעזולטאטען פון קלאסישע ליבעראלישע קלאסען פאליטיק. אין רוסלאנד איז דער קאפיטאליזם נישט אנטוויקעלט. ער האט זיך נאר ענטוויקעלט אין דער צייט פון מלוכה-קאפיטאליזם. די פאבריקאנטען זענען די פארטרעטער פון דער מלוכה. וואס פאר די ארבייטער האבען זיי אויסגעשלאגען? זיי האבען טרעפען צו דעם פאבריקאנט באיצייט... ארבייטער מיט'ן אויסבילדונג וועלעכע פאשיזם זיי אלע א גרויסע סאציאליסטישע ווירטשאפט לעבען, אלס לעבענסנבזרפניע נאציאנאלע גאלדענע ווירטשאפטליכער געזעלשאפט.

פינסטערע עלעמענטען אין יעזעוו רופען צו אנטי-יודישע עקסצעסען

די פאניק אין שטעטעל צוליב די כסדר'דיגע שרפות. — א יודישער ווילנער יונגערמאן בעקומען צוגראבען די ביינער פון אנטיסעמיטען.

א בריף פון יעזעוו, ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט“.

י ע ז ע וו (בײ קאוונע) — אין תוך פון דעם הויזער פון יודישען סוחר פיינשער איז מיט א צייט צוריק אויסגעבראכען א שרפה, וואס איז אבער גוט אויסגעלאשען געווארען. דעם 21 ת ח' ביינאכט איז ווידער אמאל אויסגעבראכען א שרפה אין פיינשער'ס הויז און אין שכנות'דיגען הויז, וואס געהער צו א געוויסען מאקאווסקי. א דאנק דער רעטונגס אקציע, וועלכע איז תיכף אונטערגענומען געווארען, איז געלונגען צו לאקאליזירען דאס פייער און די צוויי דערמאנטע הייזער זענען נאר טיילווייז צער-שטערט געווארען.

די הויזע אנטיסעמיטען האבען אויסגענוצט די דאזיגע שרפה, פון וועלכער דער דערמאנטער יודישער סוחר האט געליטען אן אומגעהויערען שאדען, ווייל זיינע הייזער זענען נישט אסעקורירט, און נעמען פערשפרייטען א כלאנג, אז „די יודען האבען אונטערגעצינדען די הייזער“. א געוויסער קרוסקי, א קרויס, האט זיך אפילו געשאפט צו פיינשער'ן אין אוהם צו'מכל'ט.

פֿאר האבען זיך גענומען פערשפרייטען קלאנגען אין שטעטעל, אז מ'וויל זיך ערשט אנהויבען שרפות מיט'ן אמת'ן פייער און גנבה. די מורא פאר אזעלכע שרפות האט ארויסגערופען א פאניק צווישען דער באפעלקערונג.

און ווידעליך האט דעם לעצטען האגערשטאג ביינאכט אויסגעבראכען א שרפה און צענטער שטאט, וואס האט ארומגעכאפט אויסגענע הייזער. די מהומה און יעזעוו איז געווען אין לשער. ס'גאנצע שטעטעל איז געווען הויל בעלייבטען פון די רויטע פייער צונגען. פרויען און קינדער האבען געקלאפט און רינגלען אמען. די יללות זענען געגאנגען עד לב השמים. דאך איז געלונגען צו לאקאליזירען דאס פייער און נישט דערלאזען ס'זאל זיך ווייטער פערשפרייטען.

אבער די מורא פאר ווייטערדיגע שרפות האט שוין נישט געלאזט רוהען די הויזע איינוואוינער.

פרייטאג, דעם 22. יוני האבען ווידער אויסגעבראכען צוויי שרפות און שטעטעל. די אנטיסעמיטען האבען צוגעגאסען אויל צום פייער, ד. ה. זיי האבען אליין מעהר געהעצט די באפעלקערונג געגען די יודען, ווענדען זיי האבען בעשולדיגט און ארויסגערופען די שרפות.

אלס קרבן פון דער דאזיגער קאמפאניע איז געפאלען א ווילנער יודישער יונגערמאן, וועלכער האט בעקומען מוראדיגע געשלאגען.

דער דאזיגער יונגערמאן — זיין נאמען איז יצחק גארדאן — איז בעשעפטיגט אלס בעקער געזעלען ביי א יודישען פעקער אין קאלושקי. גארדאן איז צוגעקומען פון קאלושקי מיט'ן אויטא, וועלענדיג פון דארטען אוועק קיין סמיגר נישוויז. ארויסגעהענדיג פון שטעטעל זענען אויהם בעפאלען אייניגע יונגע שקצים, וועלכע האבען גענומען שרייען, אז „דער „זשיד“ האט אונטערגעצונדען די הייזער“.

מ'האט תיכף ארויסגעפֿירט א פאלוציאנט, וועלכער האט גארדאנ'ען צוגעפֿיהרט און שטעטעל ארײַן. אויפ'ן וועג איז אנטגעגענגעקומען דער חתנער פאטער בעקאנטער יוזעף שערשעווסקי, וועלכער האט זיך געווארפען אויף גאר-דאנ'ען מיט א ברוך קאסטען, וואס ער האט גראד געהאלטען און דער האנד און אויהם בלוטיג צושלאגען. דעריבער האט ער געשריגען, אז „מ'דארף אלע יודען אויס'שחט'ען“.

ס'האט זיך גלייך צונויפגעזאמעלט א גרויסער המון קריסטען, וועלכע האבען געשלאגען דעם אומשולדיגען יודישען יונגעמאן מכות רצח. זאל דאך אבר דערמאנט ווערען, אז דער הויגער קריסטליכער לעהרער ה' מרילאווסקי און ה' מארטשעווסקי האבען געפרובט ווהרקען אויף די קריסטען, אז זיי זאלען נישט שלאגען גארדאנ'ען, אבער מ'האט נישט געלאזט קיין צלם אויף זייערע ווערטער.

ערשט ווען מ'האבען זיך געמאכט א רייע עדות, וואס האבען בעשטעטיגט, אז גארדאן איז נאר וואס צו-געקומען מיט זיך פון קאלושקי, האט מען צוגעלאזען די ת. שבת, ארויסגע-לאזט דעם ווילנער יודישען יונגערמאן פון ארעסט.

די שטימונג און שטעטעל איז אבער ווייטער א געדריקטע. פערשידענע פינס-טערע עלעמענטען פערשפרייטען פיל בילים אויף יודען און רופען צו עקס-צעסען. די יודישע באפעלקערונג לעבט דערווייל איינער דער מורא פון שרפות און עקסצעסען.

יוסף שפשאווינסקי.

פון ספארט-לעבען

די נעכטיגע פוסבאל-מעטשען פאר דער פוילישער מייסטערשאפט פון דער עקסטרא-ליגע ביים פ.ז.פ.נ.

„ל. ק. ס.“ — „שלאנסק“ 3:8

„ווויסלא“ — „פאגאן“ 1:6

„פאלאניא“ — „קראקאוויא“ 8:1

„חשמונאי“ — „לעגיא“ 2:2

„ווארטא“ — „רוך“ 0:1

קרייז-מייסטערשאפט.

„ל. ס. ס.“ IB — „ווידזעוו“ 0:2

„ג. מ. ס.“ — „ארקא“ 0:3

„ל. ק. ס.“ III — „ווידזעוו“ III 1:5

מוראדיגע פאבריקס-שרפה אין לאדז

די פאבריק פון „מילער און לעברעכט“ אוועק מיט'ן פייער

(—) שבת ארום האלבע נאכט איז אויסגעבראכען א מוראדיגע שרפה און דער פאבריק פון דער פירמע „מילער און לעברעכט“ און ראקיטשער-גאס, פיעטערס האט אין א משך פון א פאר מינוט ארום געכאפט די גרויסע מאסען ליבעלט פערטיגע מאטעריאלען און די פלאמען האבען ארויסגעשלאגען און דער הויך, אינטערעסאנטע האט הויכע און א רויטער לופט.

די רעטונגס אקציע פון די פייערלעשער און צוגעפאנגען זעהר ענערגיש, דאס פייער איז לאקאליזירט געווארען. א גרויסע אפטיילונג פאליציי האט די גאנצע צייט פון דער שרפה געהאלטען די ארדנונג און נישט דערלאזט דעם אונטערשטאטישען המון ארויסצוגנבענען. דעם שעת הבושה א „הולע“ צו פאנג אובער דעם פרעמדען האט און נישט. די היזקות זענען זעהר גרויס.

גריפע-עפידעמיע ווערט שוואכער

(ט) די גרויסע עפידעמיע, וועלכע האט געצויגען אחרי יגיעת פון די פאמיליע אנטשטאסענע בערזינגטען הויפט שוין ארויס און שוואכער צו ווערען. דאס שטעלען פעסט די דאקטוירים און די צום-לאקטאריומס פון דער קראנקען-קאסע. די דאקטוירים ערקלערען, אז דאס מילדע און ווארימע וועטער, וואס די לעצטע טעג האט געהערשט, בעווירקט די ראַ-זונגע קראנקהייט.

פון שטאט-ראט.

(ג) היינטיגען דינסטאג איז ביימיטאג וועלען פארקומען צוויי זיצונגען פון שטאט-ראט. דערויף בעהט די שטאט-ראט אויף אפרות.

ווער וועט אַלץ בעגנאַדיגט ווערען?

אויספיהרליכער טעקסט פון דער אַמנעסטיע.

צוליב דער גרויסער פּראָאינטערעסי־רונג פערענגען מיר היינט דעם אויספיהר־ליכען טעקסט פון נייעם אַמנעסטיע־פּראָיעקט.

פּאָליטישע און מלוכה'שע פערברעכענס.

דער אַרטיקעל 3 פון אַמנעסטיע־פּראָ־יעקט נעמט אַרום די פערברעכענס, וועלכע זענען באַגאַנגען געוואָרען אין מזרח־גאַליציען בעת די פּויליש־אוקראַיני־שע קאַמפּען אין די יאָהרען 1918, 1919 און אין דער ערשטער העלפט יאָהר פון 1920. דאָס זענען פערברעכענס, וואָס זענען געווען בעוואָנדערט געגען דער עקזי־סטענץ פון דער פּוילישער מלוכה.

און די ערשטע, וואָס עס פערזאָלגט דער רוסישער שטראַף־קאָדעקס פון יאָהר 1903 (געוו. קאָנגרעס־פּוילען און די מזרח'דיקע קרעסען) נעמט אַרום דער אַמ־נעסטיע־פּראָיעקט די פערברעכענס קע־גען דער מלוכה־אָרדנונג, וועלכע זענען אויסגערעכענט אין די אַרטיקלען 100 ביז 110 פון שטראַף־קאָדעקס, און אויך אַלע אַנדערע פערברעכענס, וועלכע זע־נען באַגאַנגען געוואָרען און צו בעק־וואַלטיגען [illegible] קעגען דער פּוילישער מלוכה, אָדער און צוזאַמענהאַנג מיט'ן דאָזיגען לאַנד.

די איבערגעבליבענע פערברעכענס קע־גען דער מלוכה פאַלען אַרונטער אונ־טער דער אַמנעסטיע נאָר דאַן, אויב זיי זענען באַגאַנגען געוואָרען אין די יאָה־רען 1918, 1919 און 1920.

קאָמוניסטישע פערברעכענס.

דער אַמנעסטיע־פּראָיעקט נעמט אויך אַרום ממילא די אַזוי־גערופענע קאָמו־ניסטישע פערברעכענס און דערמיט אונ־טערשיידט זיך די איצטיגע אַמנעסטיע פון די ביז'איצטיגע, וועלכע האָבען קאָ־מוניסטישע פערברעכענס בכלל נים אַרום גענומען.

דער פּראָיעקט מאַכט אַן אונטערשייד צווישען די קאָמוניסטען, וועלכע זענען שוין אַלט געווען 20 יאָהר בעת'ן בע־גאַנג פון פערברעכען, און צווישען די אַזוי־גערופענע „יוגענטליכע", ד. ה. אַזעל־כע, וועלכע זענען נאָך נישט אַלט גע־ווען 20 יאָהר אין טאָג פון'ם פערברעכען.

בנוגע די „יוגענטליכע":

עס ווערט געשענקט א העלפט פון דער שטראַף (תפיסה), וואָס דאָס גע־ריכט האָט געפּסק'נט פאַר די פערברע־כענס, וועלכע זענען באַגאַנגען געוואָרען ביז'ן דריטען מאַי 1928. דאָ איז נישטאָ קיין אונטערשייד, ווי גרויס איז געווען די שטראַף (אַפילו העכער 4 יאָהר תפיסה).

בנוגע די נישט־„יוגענטליכע":

עס ווערט געשענקט א דריטעל פון דער שטראַף פאַר די קאָמוניסטישע פער־ברעכענס, וועלכע זענען באַגאַנגען גע־וואָרען ביז'ן 3־טען מאַי 1926 (און נאָך 1928) און אויך פאַר דאָ, ווען די שטראַף איז נים געווען גרעסער פון פיר יאָהר תפיסה.

אויב די שטראַף באַטרעפט העכער 10 יאָהר תפיסה, אָדער אויבסגעזעצטער תפיסה דאַן ווערט זי רעדוצירט, אַזוי אַז [illegible] ביז 10 יאָהר. טויט שטראַף ווערט איבערגעביטען אויף 15 יאָהר שווערע תפיסה.

אַנדערע פערברעכענס.

א גרויסע באַדייטונג האָבען די אַר־טיקלען 7 און 8 פון'ם אַמנעסטיע־פּראָיעקט, וועלכע זאָגען, אַז עס ווערען איינגעשטעלט פערפאָלגונגען און פערגעבען פאָלגענדע פערברעכענס, וואָס זענען באַגאַנגען געוואָרען ביז'ן 3־טען מאַי 1928:

1) אַדמיניסטראַטיווע (אָהן אונטער־שייד פון דער גרויס פון דער שטראַף).

2) פערברעכענס, פאַר וועלכע דאָס געזעץ זעהט פאָר אַלס די העכסטע שטראַף קנס אָדער אַרעסט (תפיסה) נישט העכער פון 3 חדשים.

3) פערברעכענס, פאַר וועלכע דאָס געזעץ זעהט פאָר אַלס די העכסטע שטראַף קנס אָדער ביז א יאָהר תפיסה. די פערברעכענס, וועלכע זענען אויס־גערעכענט אין דאָזיגען פּונקט, פאַלען אַרונטער אונטער דער אַמנעסטיע נאָר דאַן, ווען זיי זענען באַגאַנגען געוואָרען צוליב פּאָליטישע טעמים, נאַציאָנאַלע רעליגיעזע, געזעלשאַפטליכע אָדער גע־זעלשאַפטליך־ווירטשאַפטליכע, דאָ זאָגען, אַלזאָ, מאָטיווירענדע די מאָטיוואַציע פון'ם פערברעכער.

4) פּרעסע־פערברעכענס;

5) בעליידיגונג פון דער מאַכט.

6) מייל פערברעכענס קעגען דעם מלוכה אוצר (מאָנאָפּאָל־פערזאַנדונג).

אויב עמיציער איז בעשטראָפט גע־וואָרען פאַר א פערברעכער, וואָס איז בע־מיט תפיסה אויף העכער 3 חדשים אָבער ווייניגער פון א יאָהר — דאַן ווערט איהם געשענקט א העלפט פון דער שטראַף. ביז די 20 יעהריגע איז די בעגרענצונג פון „ווייניגער פון א יאָהר תפיסה" נישטאָ.

אויב דאָס פערברעכען איז באַגאַנגען געוואָרען צוליב פּאָליטישע, נאַציאָנאַלע א. א. וו. מאָטיוון — דאַן ווערט גע־שענקט א העלפט פון דער שטראַף אַפילו, ווען זי באַטרעפט מעהר פון א יאָהר תפיסה. ווען די דאָזיגע מאָטיוון זענען נישטאָ — ווערט געשענקט נאָר א דריטעל פון דער שטראַף; די איבע־ריגע 2 דריטעל קאָנען נישט אויסמאַכען מעהר ווי 10 יאָהר.

מיליטער־פערברעכענס.

דרעהט פון מיליטער־דינסט און גע־פינט דרעהט פון מיליטער־דינסט און געפינט זיך אין פּוילען — ווערט די אַמנעסטיע אַנגעווענדעט לגבי איהם.

די אַמנעסטיע ווערט אָבער נים אַנ־געווענדעט לגבי דעם, וועלכער איז אַוועק פון פּוילען, זיך אויסבעהאַלטענדיג פון מיליטער, סיידען ער וועט זיך צוריק אָדער ער שטעלט זיך פרייוויליג צו צום מיליטער אין משך פון א חודש נאָכ'ן טאָג, ווען די אַמנעסטיע געהט אַריין אין קראַפט.

וועלכע פערברעכענס גייען נישט פון דער אַמנעסטיע?

די אַמנעסטיע איז נים חל אויף שפּיאָנאַזש, אויף מסירות לגבי פיינדלי־כע מלוכות, אויף מארד און שווערע קערפּערליכע בעשעדיגונג צוליב רויב וועג, באַנדיטיזם, געלד פעלשונג, שמוג־געל, אַרייַנציהען און פּראָסטיטוציע און ציהען דערפון רווחים.

—=0=—

אנשטאט ציינונגען לייענט מען... העמדער

אין אַמעריקא האָבען איצט א סך העמדער־פאַבריקען אָנגעהויבען צו אַר־בייטען פּאַפּירענע איבער־העמדער, וועלכע האָבען זיך שטאַרק אַנגענומען.

די דאָזיגע איבער־העמדער ווערען געמאַכט פון זייד־פּאַפּיר און די מיסטערן זענען אויסערגעוועהנליך שעהנע. נאָך ד הויפּט־מעלחמות די איבער־העמדער בע־שטעהט אין דעם, וואָס אויף דער לינקער זייט פון דער הערצעל אויף יעדער העמד איז געדרוקט א ראָמאַן, און אַזעלכע הערצלעך זענען דאָ גאַנצע זיבען. הערט איהר אַראָפּ און מ'לייענט איבער אויף דער לינקער זייט דעם אָנהויב פון ראָמאַן ביז'ן „המשך אויף דער צווייטער הערצעל". נאָכדעם ווי דאָס צוויטע הערצעל ווערט שמוציג, רייסט מען איהר אויך אַראָפּ און מ'לייענט ווייטער אויף דער לינקער זייט.

אַזוי אַרום רייסט מען אַראָפּ פון דעם איבערהעמד אין משך פון דער וואָך אַלע 7 הערצלעך מיט א פּריש שטיקעל ראָמאַן...

די פאַבריקאַנטען פון די דאָזיגע איי־בערהעמדער קאָנקורירען איצט ניט בלויז מיט די פאַבריקאַנטען פון די לייוונטענע איבערהעמדער, נאָר אויך מיט די צייטונגען, וועלכע דרוקען ראָמאַנען, און חוץ די אַרבעטער בייַ די נייַ־מאַשינען, זענען בעט זיי אין די דאָזיגע פאַבריקען איינגעאָרדנעט ספּעציעלע ביוראָ'ס, וואו עס זענען ראָמאַנען־שרייבער'ס און האַל־טען כסדר אין איין „פאַבריצירען" נייע ראָמאַנען...

„לכו נרננה"
אנשטאט דעם
„אינטערנאַציאָנאַל"

קינדער פון סאָוויעטישער אַרבעט־שול פאַהרען אַרום אַלס משוררים מיט חזנים

דער אַרבקאָר (אַרב. קאָרעספּאָנדענט) פון פרילוק קלאָגט זיך אין כאַרקאָווער „שטערן":

מיטאַמאָל איז אין פרילוק געוואָרען א בערימטעניש אויף חזנים. א גאַנצע כאַ־ליאַסטרע, איטליכער מיט זיין קאַפּעליע משוררים זענען צו אונז אַראָפּגעקומען, האָפּענדיג, א פּניה צעבויטלקען דאָ א ביינדעל. צופעליג צורעד איך זיך מיט עטליכע פון די משוררים־יונגלעך און דערהער זיך, אַז זיי זענען תלמידים פון ליטאָהעכער (ווינניצער קריז) יודישער אַרבעטער־שול, פון דער 5־טער און 6־טער גרופּע.

אויף מיין גרויסער פערוואונדערונג, ווי קומען תלמידים פון אַנ'אַרבעט־שול צו א חזן, האָבען זיי מיר גאַנץ תמימות־דיג געענטפערט:

— ס'איז דען דאָס ערשטע מאָל! שוין א פּאָר יאָהר פאָהרען מיר אַרום מיט'ן חזן.

איהר קענט זיך גרינג פאָרשטעלען, ווי מ'דאַרף זיך אָפּרופען אויף'ן תלמיד, ווען אנשטאָט דער שול־באַנק שטעהט ער בעת עמוד אין בית־מדרש און אנשטאָט די שול־לידער ציקלט ער אויס א „צור ישראל".

מעגליך, אַז נישט בלויז ליטאָהעכער שילערס רייסען איצט די גאָרגלען קרעכץ בעת אַנ'עמוד. מ'דאַרף דעריבער א סוף מאַ־כען און שטעלן אין דער אַרבעט־שול בעדינגונגען, אַז אַזעלכע „נעשמהדיגע" זאָלען אוממעגליך זיין.

אגב, וואָלט מען געדאַרפט עפּעס טון געגען דער חזנישער מגפה, וואָס צאַפּט אויס נישט ווייניג געלד פון שטעטעל. מ'מוז אומבעדינגט פאַרשטאַרקען אויף די ערטער די קינסטלעריש־מוזיקאַלישע פּראָפּאַגאַנדע.

ווען איהר געהט אַריבער די גאַס,

[illegible]

קאָנט בלייבען אַנ'אייביגער קאַלי־קע, אָדער גאָר נעפינען דעם טויט;

היט זיך, מען זאָל אייך נישט איבערפאָהרען!

גוט פאַר יודען / (פעליעטאָן) / — פון — פאַמפּאַדור

פון דעם שטאַנדפּונקט „צי עס איז גוט פאַר יודען, אָדער נישט"? זאָג איך עס איז גוט. וואָס מען האָט נישט גע־פונען קיין לאַנד אויפ'ן נאָרד־פּאָל.

אויך גוט. נאָבילע האָט עס נישט גע־פונען, פּונקט ווי פּירי, אַמונדסען און בוירד.

גוט וואָס עס איז נישטאָ קיין זכר פון א טעריטאָריע אויף'ן „עק וועלט", ווייל ווען ס'איז חס ושלום יאָ דאָ ערד אויף'ן נאָרד־פּאָל, וואָלט געווען זעהר נישט גוט פאַר אונז יודען.

ווייל מען קען זיין זיכער, אַז מען וואָלט דאָרט געפונען „נעפינס" געהיים אונז בע'שדפנ'ט פאַר קאָלאָניזאַציע.

און יודישע קינדער וואָלטען מן הסתם זיך אָנגעכאַפּט אָן נאָרד־פּאָל אויך.

חמה, זאָגט איהר? — דאָס מאַכט נישט! פאַר יודען איז נישטאָ קיין חמה. מאַחרע מען נאָך א יאָהר, אָדער צוויי! און דערווייל מאַכט מען זיך נאָטיצען פאַר ריזע־אַינדריקען.

שווער צו־צוקומען? — אויך א קלייניגקייט! דאָס איז פאַר אַנדערע שווער, — פאַר אונז נישט!

מיר זענען שוין געוואוינט, אַז לאַנד זאָל אונז נישט אָנקומען גרינג.

אויך צו ארץ ישראל, האָבען מיר זיך צומאָל געשלעפּט דורכ'ן מדבר פער־ציג יאָהר.

און אָט נעהמט בירא בידזשאַן אַלײן: אַהין איז דען גרינג צו־צוקומען? — און דאָך שלעפּען זיך אַהין אונזערע יו־דען מיט גרויס חשק.

און אַפילו דאָס, וואָס אויפ'ן נאָרד־פּאָל איז שרעקליך קאַלט, וואָלט אונז אויך נישט אָפּגעהאַלטען.

קאַלט — שמאַלט! — ס'איז גאָרנישט! ערשטענס: איז אין בירא בידזשאַן אויך גענוג קאַלט — נו איז וואָס? און צווייטענס, איז דאָ אַנ'עצה: מיר קענען עס אָנוואַרימען מיט דער היץ פון אונ־זערע דעבאַטען און דרשות.

און אַפילו די שנוי־שטורעמס וואָלטען פאַר אונז נישט געווען קיין שטערונג.

א יוד איז געוואוינט צו שטורעמס. אין אונזערע מקומות מאַכט א יוד בייַ אַנ'אַספה אַזא שטורעם, אַז א נאָרד־פּאָל־שטורעם איז א קינד געגען איהם.

גוט, זאָג איך, וואָס אויך געגען. נאָבי־לע האָט נישט געפונען קיין ערד אויף'ן נאָרד־פּאָל. גוט פאַר אונז. ווייל, איך ווייס נישט ווי איהר, נור איך בין שוין מיד פון לייענען יעדען טאָג אין די צייטונגען, אַז מען גיט אונז א ניי לאַנד.

איך פרעג זיך אָפט: צו וואָס אַזוי פיל לאַנד? צוואָס אַזוי פיל גאולות מיט אַמאָל? וואָס וועלען מיר טון' מיט אַזוי פיל ערד? און וואו האָבען מיר כח פון די אַזוי פיל גאולות?

ווען מען זאָל מאַכען א חשבון פון דער ערד, וואָס מיר האָבען געקראָגען די לעצטע פּאָר יאָהר, איז האָבען שוין, דאַכט זיך, באַלד א האַלב וועלט אין קעשענע.

וואָס אַרט עס מיך — פרעגט איהר? מיך אַרט דער טומעל, וואָס מען מאַכט, מיך אַרט די „געשיכטע", וואָס מען שאַפט פון פּוסטע רעדע. מיך אַרט, וואָס האָבענדיג אַזוי פיל ערד, האָבען מיר נאָך אַלץ קיין באָדען נישט אונטער די פיס.

שטעלט זיך פאָר: ווען מען געפינט לאַנד אויף'ן נאָרד־פּאָל, איז וואָלט עס דאָך זיכער געלאַנגט צו אונז. דעם אייז פון נאָרד־פּאָל וואָלט אונז די גוי'אישע וועלט פערגונען.

— פילא זאָלען זיך די יודעלעך פריה־רען דאָרט, אפשר וועלען זיי סוף כל סוף דאָך אויספריהרען!

און מיר, יודען, וואָלטען זיך גענוי־מען קאָלאָניזירען דעם „עק וועלט".

ווייל מיר האָבען ליב פערוואָרפענע הינטערלעך, נעט קאָלאָניזאַציע צענטערס. טויזענדער מיילען פון. ווייסטעניישען. פּונקט ווי פּוסטע מליצה.

און עס וואָלט זיך אודאי געפונען א בעל דרשן, וואָס וואָלט בעוויזען, אַז

דער „עק וועלט" איז אָנגעמאָסטען פאַר אונז, ווייל נור דער „עק וועלט" קען מאַכען אַנ'עק צו אונזערע צרות!

יודען האָבען ליב א ווערטעל, און שוין צוליב'ן ווערטעל אַליין זענען זיי גרייט צו ברענגען די גרעסטע קרבנות. בייַ יודען געפינען זיך אויף אַלץ טעאָ־רעטיקער. און מען קען גלויבען, אַז עס וואָלטען זיך געפונען טעאָרעטיקער פון נאָרד־פּאָל אויך.

מען וואָלט בעוויזען מיט ראיות מן התורה, און פון קאַרל מאַרקס, ווי זאָגט איהר, להבדיל, און לענין, אַז דער נאָרד־פּאָל איז אונזער „מיסיע", אונזער „סטי־כישער פּראָצעס" און אונזער וועג צו דער וועלט־רעוואָלוציע.

א היציגער יוד, וואָלט מן הסתם בעוויזען, אַז א קאַלט לאַנד, איז גוט פאַר יודישקייט. ווייל, אַז עס איז וואַרעם, לויפט מען אַרום אין דרויסען און אין דרויסען לויערט דער יצר הרע. אָבער אַז עס איז קאַלט, זיצט מען אין דער־היים נעבען אויוועין און מען לערנט תורה, אָדער כאָטש א פּרק משניות און עין יעקב.

ווייל, אַז עס איז קאַלט זוכט מען א תירוץ פאַר א שנאַפּס, נו, מאַכט מען ברית'ן, בר מצוות'ן, פדיון הבנ'ס און יאָהרצייטען.

גוט זאָג איך, וואָס ס'איז נישטאָ קיין סמן ערד אויף'ן נאָרד־פּאָל.

ווייל איך וואָלט ווידער געדאַרפט לייענען אַלטע אויסגעדראָשענע מליצות וועגען טעריטאָריעס. און וואו זענען די אייביגע דעבאַטען: גלות, אָדער ארץ ישראל?

און חוץ דעם די אייביג־אייביגע ווי־סענשאַפטליכע דיסקוסיע: זענען מיר אַנ'אַגרי־קולטור פאָלק, אָדער א מסחר־פאָלק? און צי איז פאַר אונז גוט ערד־אַרבעט אָדער אינדוסטריע?

בייַ אונז וואָלטען זיך זיכער געפי־נען מילכיגע חכמים, וואָס וואָלטען בע־וויזען, אַז פון דעם שנת אויף'ן נאָרד־פּאָל, קען מען טאַכען „באָמבלקעס". און דאָס קען דאָך זיין א ריזיג געשעפט. צוזעצלען שנוי־„גאָמבלקעס" פאַר דער וועלט.

זיכער וואָלטען זיך געפונען געגנער צום נאָרד־פּאָל פּלאַן די פרומע יודען, און ווי זאָגט איהר להבדיל, מאַנכע אונ־זערע ווייַבלעך. די ערשטע וואָלטען געשריען אַז ווייל מען מוז אויף'ן נאָרד־פּאָל שטענדיג געהן געפּעלצט וועט זיין א סכנה צו לייגען תפילין: געה פערקאָ־שע דעם אַרבעל אין אַזא קעלט!! חוץ וואו זענען די מקוואות? חיינט די יאַרמולקע וועט אויך ווערען אַנ'אַי־בעריגע אינסטיטוציע. אין אַזא זאַווע ו־כע־לאַנד א יאַרמולקע!

און די צווייטע, די לעכטויניגע ווייב־לעך מיין איך, וואָלטען פּראָטעסטירט, ווייל אין אַזא פּלאַץ מוז מען געהן מיט פערדעקטע פיס און אָהן זיידענע זאָ־קען.

און וואָס טויג א לעבען אָהן זיידענע זאָקען?!

הכלל, אַזוי צי אַזוי: ס'איז גוט פאַר אונז, וואָס דער נאָרד־פּאָל האָט נישט קיין ערד.

וועט זיין מיט איין גאולה ווינציגער דאָס יאָהר.

מיט איין ישועה ווינציגער דעם סע־זאָן.

און פאַר אונזערע טעריטאָריע־פּרעז־סער איז, גלויב איך, גענוג בירא־ביד־זשאַן און די מינסקער בלאָטעס

לאָדזשער טאָגעבלאַט

ד״ר רעדאַקטאָר נעמט־אָן פון 6 ביז 7 אין אָוונט.
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.
אַדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57. אַדמיניסטראַציע 47.

דער דראַמאַטישער עפּילאָג פון דער סיים־סעסיע.

די ערשטע סעסיע פון איצטיגען סיים איז פערענדיגט געוואָרען. פרידליך, רוהיג, אויפ'ן ערשטען קוק זאָגאָר עכט קאָנסטיטוציאָנעל, איז געשעהן דער שלוס־אַקט פון אונזערע געזעצגעבערישע קערפּערשאַפטען. און דאָך איז עס פאָרגעקומען נישט אָהן דראַמאַטישע מאָמענטען און די עפענטליכע מיינונג שטעהט איצט בייַ די אַראָבגעלאָזטע פּאַרלאַמענט־פאָרהאַנגען עפּיס צורודערט. אַנ'אומרוה און ספק נעהמט אַלעמען אַרום: וואָס וועט ווייטער זיין?

א קלייניגקייט איז סוף־הכל געשעהן מיט'ן שליסען די סעסיע. אַלע האָבען זיך געריכט, אַז נאָכדעם, ווי דער בודזשעט וועט ווערען אָנגענומען וועלען די דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען בעפרייט ווערען אויף אורלויב, אויפ'ן נאָרמאַלען, זעלבסטפערשטענדליכען זומער־אָפּרוה. אין דער הינזיכט איז בעצם קיין שום סורפּריז נישט געווען. וואָס עס האָט אַרויסגערופען די איבעראַשונג — דאָס איז דער נצחל, מיט וועלכען מ'האָט די סובערענע אַחיים געשיקט. אָט דער שטריך איז געקומען צום אויסדרוק מיט א ספּעצי־עלער בולט'קייט און דערין טאַקי זעהט מען א טראַגישע שריט מצד דעם שעף פון דער רעגירונג, פון דעם צום געזונד צוריקגעקומענעם מאַר־שאַל פּילסודסקי.

דאָס איז געווען א מאַניפעסטאַציע פון אומצופרידענהייט לגבי דער האַלטונג פון דער סיים־אָפּאָזיציע און אין אָט דער פּאָליטישער מאַניפעס־טאַציע ליגט איצט דער שווער־פּונקט פון דער ניי־געשאַפענער לאַגע:

די ערשט־פערענדיגטע סיים־סעסיע האָט איבערגעלאָזט די אַלטע אָנ־געוועהנטע פּאַרלאַמענטאַרישע און קאָנסטיטוציאָנעלע פראַגען אין דער זעלבער נישט־קלאָרקייט, ווי בייַם עפענען דעם ניי־געוועהלטען פּאַר־לאַמענט. אַלע פּאַרלאַמענטאַרישע הינגצען פון'ם סיים־מאַרשאַלעק דאַשינ־סקי, צו דערהאַלטען די צוזאַמענאַרבייט פון'ם סיים מיט דער רעגירונג, האָבען קענטיג נישט שטאַרק גושא חן געווען בייַ די פאַקטאָרען, וואָס האַלטען דעם רעגירונגס־רודער אין די הענד.

אמת, מיט א טאָג פריהער, איידער דער הער אומיאַטאָווסקי האָט איבערגעגעבען דעם מאַרשאַלעק פון סיים די אומגעריכטע [illegible] פון מלוכה־פּרעזידענט צו שליסען די סעסיע, האָט דער וויצע־פּרעמיער הער באַרטעל געגעבען אַנ'אינטערוויו אַנ'אויסלענדישען זשורנאַליסט, דערקלע־רענדיג צווישען אַנד. אַז די „רעגירונג איז גרייט מיטצואַרבייטען מיט דער אָפּאָזיציע אין דער מאָס, אויף וויפיל די אָפּאָזיציע איז גרייט מיטצואַר־בייטען מיט דער רעגירונג".

די דאָזיגע דעפיניציע, אין תוך א רעכט ביפּעל נישט קלאָר, וואָלט דאָך נישט אַרויסגערופען קיין בעאונרוהיגונג, ווען נישט דער אויסטערלי־שער אופן, ווי עס איז פערענדיגט געוואָרען די סיים־סעסיע, וואָס דער נעכ־טיגער „ראַבאָטניק" בעצייכענט אַלס פאַקט „פון פערברענען שטופּענווייז הינטער זיך אַלע בריקען"...

וואָס וועט ווייטער זיין?

עס איז א דבר ידוע, אַז די רעגירונג האָט בדעה דעם קומענדיגען הערבסט פאָרצולעגען דעם סיים דורכצופיהרען די לאַנג־ערוואַרטעטע ענ־דערונגען אין דער קאָנסטיטוציע. די „סאַנאַציע"־ציימונגען מאַכען דערפון נישט קיין סוד. צי דאָס וועט פאָרקומען דורך אַנ'איינגעם געזעצפּראָיעקט פון דער רעגירונג אָדער די פאָרשלאָגען וועלען געשטעלט ווערען דורכ'ן פּראָ־רעגירונגס־בלאָק, איז אַלץ איינס. א טאַט־זאַך איז, אַז די רעגירונג וועט פאָרלאַנגען אויף אַנ'אָנזעהעוודיגען אופן צו פערברייטערן די רעכט פונ'ם מלוכה־פּרעזידענט, וואָס זאָל געשעהן אויפ'ן חשבון פון סיים, און אַז דער מיניסטאַרען־קאַבינעט זאָל זיין להבא פעראַנטוואָרטליך נישט פאַרן פּאַר־לאַמענט, נאָר פאַר'ן ראש פון דער מלוכה. פשוט גערעדט הייסט עס: די רעכט פונ'ם סיים זאָלען א היבש ביסעל אַרונטערגעשניטען ווערען.

דאָס אַלץ ווייס מען שוין פון לאַנג. און ערשט יענע וואָך האָט דער סאַנאַציע־אָרגאַן „סלאָוואָ פּאָלסקיע" בפירוש געגעבען אַנצוהערען, אַז דאָס וועט געשעהן פיל פריהער, ווי מען האָט זיך עס געהאַט פאָרגע־שטעלט בעת די סיים־וואַהלען...

מיר שטעהען, בכן, פאַר בעדייטענדע זעהר ראַדיקאַלע קאָנסטיטוציע־ענדערונגען אין אונזער לאַנד און די דאָזיגע פאַר זיך אַליין זעהר שווערע פּראָבלעמען ווערען בעזונדערס בעשווערט דורכ'ן דראַמאַטישען מגאָל־עפּעקט בייַם שיקען די דעפּוטאַטען אַהיים אויף דער זומער־ערהאָלונג.

די איצטיגע פעריען וועלען דערום נישט זיין קיין פּשוטע צייט פון אבֿרוה, די צדדים וועלען נעהמען אויסנוצען די צייט, כדי ווי נעהעריג זיך צוצוגרייטען צו דעם דעציזירענדען געראַנגעל פאַר פראַגען, וואָס ריהרען אָן די גרונד־יסודות פון מלוכה־לעבען.

דאָס דעמאָנסטראַטיווע שליסען די סיים־סעסיע איז געווען אַנ'אַרט אָנזאָג פון דעם דאָזיגען קאַמף און דערין ליגט דער דראַמאַטיזם פון'ם איבעראַשענדען עפּילאָג פון דער ביודזשעט־סעסיע...

י. עו.

אַנטיסעמיטישער פּראָפ. אין קיעווער אוניווערזיטעט

קיעוו, (י.ט.א) די קיעווער צייטונגען מעלדען מיט וועגען דער אַנטיסעמיטישער אַגיטאַציע, וועלכע עס פיהרט אין אוני־ווערזיטעט דער פּראָפ. פון מאַטעמאַטיק טשודינאָוו. די צייטונג „פּראָלעטאַרסקאַיאַ פּראַוודאַ" בעצייכענט איהם אַלס דעם „גרעסטען יודען־פרעסער אין אוניווער־זיטעט". די צייטונג פאָדערט, אַז מען זאָל טשודינאָוו'ן בעזייטיגען פון זיין פּאָסטען.

לאדזשער כראניק.

אוים מאראטאריום פון די פאר-מלחמה-וועקסלען.

מיר האבן אויפמערקזאם געמאכט אונזערע לעזער, אז דאס מאראטאריום אויף די פארמלחמה'דיגע וועקסלען וועט שוין מעהר נישט ווערן פארלענגערט. דער לעצטער טערמין פון מאראטאריום איז אין 30 יוני.

אויב מען וויל, אז די וועקסלען זאלען ווייטער בלייבן גילטיג מוז מען זיי לאזן פראטעסטירן און אפגעבן און געריכטליך אריין, מען קאן זיי אפגעבן און געריכט אריין אויך אהן א פראטעסט.

צום רעכענען מוז מען די וועקסלען אפגעבן פאר'ן 30. אויב דער וועקסעל ווערט ביים רעכטס אויפגעהאלטען, קאן מען דאס אפגעבן און געריכט אריין נאכ'ן 1. יולי. אויב אבער מען וויל דאס דירעקט אפגעבן און געריכט אריין אהן פראטעסט, מוז מען דאס טאן פאר'ן 1. יולי.

די וועקסלען, וואס וועלען נישט אפגעגעבן ווערן און געריכט פאר'ן 1. יולי ווערן „פוּשטעמאָטיאַנעָ".

נאכט-דיזשורען אין די אפטייקען.

היינט דיזשורירן פאלגענדע אפטייקן:

אנטאניעוויטש, פאביאניצער 50; באנדוזנסקי, פעטריקאווער 164; סאכאטשעוויטש, פושעיאחר 19; רעמפעלינסקי אנדזשעיא 26; זונדעלעוויטש, פעטריקאווער 25; קאספערקעוויטש, זגערזשער 54; פראלאווסקא, בזשעזשינער 56.

לאדז ווערט פערגרעסערט מיט 12000 העקטאר באדען

צוגעטיילט צו דער שטאט די גמינעס לאגעווניס, כאיני, נאוואסאלנא, ברוס, ראמביען און ראדאגאשטש.

ווען א לאנגער צייט האט דער אמטיקער מאגיסטראט פארבערייטונגען צו רעאליזירן דעם פלאן פון שאפען א „גרויס לאדז". צו דעם צוועק ווערט געפלאנט פארמעל צו פערבינדען די גמינעס ראדאגאשטש, נאוואסאלנא, ברוס, כאיני און רוזשא/זאביעניץ צו דער שטאדט לאדז. דאס זאל, לויט דעם פראיעקט פון רעגולירן די שטאדט, פערגרעסערן לאדז די מעגליכקייט פון פונאנדערברייטען און פרייער אנטוויקלען, ווייל לאדז שטיקט זיך פון ענגשאפט.

לויט אפיציעלע דאטען האט זיך די גרויסע לאדזשער אינדוסטריע אנטוויקעלט ווען אנהייבן צוואנציגסטן יאהרה, דאנקען די געשיכטע פון דער אנטשטעהונג פון לאדז דאטירט זיך פון 1820. אין 1820 האט לאדז געהאט 779 איינוואוינער, 110 הייזער און פערנומען 828 העקטאר באדען.

אין 1850 האט לאדז שוין געצעהלט 15.764 איינוואוינער 1010 הייזער און פערנאמט 2739 העקטאר באדען.

די פאקטישע אנטוויקלונג פון לאדז און דער גרויסער צוזאמען פון דער בעפעלקערונג דאטירט זיך פון 1870. יאן האט לאדז שוין געהאט א בעפעלקערונג פון 47,650 איינוואוינער, און 1890 יאהר — 125,227 איינוואוינער.

היינט צעהלט לאדז 570,000 איינוואוינער און האט 8981 בנינים.

אין 1915 האט באלאט, ווען דערמאלסמאל איז צוגעטיילט געווארען צו לאדז, געצעהלט 100 טויזענד איינוואוינער.

לויט דעם אויסגעארבייטען פלאן פון פראפ. כ׳באלסקי האט שוין נישט קיין סך צוגעהאלפען אויף דער פערבעסערונג פון דעם מאגיסטראט צושטאנד פון איהרע גאסען און הייזער. עס וועלען מוזען דורכגעהן נאך אייניגע צעהנדליג יאהר, די פראגע הייזער און רויינער ווערען פאנאנדערפאלען, און ערשט דאן וועט מעגליך זיין פון פערשענערן באלוט, מאכען פרייטער די גאסען, אויסארבייטן שפיל-פלעצער פאר קינדער א.ז.וו.

און שייכות מיט דעם ענין וועגען פערברייטערן די שטאט און מאכען פארגעקומען א ווייזונג פון דער ספעציעלער מאגיסטראט קאמיסיע.

עס איז בעשלאסען געווארען, אז די גמינעס לאגעווניס, כאיני, נאוואסאלנא, ברוס, ראמביען און ראדאגאשטש ווערען צוגעטיילט צו לאדז. לאדז ווערט גרעסער מיט 12 טויזענד העקטאר באדען.

פרי אויסצוארבייטען א קאנקרעטן רעאילאציע-פלאן פון לאדז און אויסבעהאלטען געווארען א ספעציעלע קאמיסיע פון די לאנדגעקעס אזערקאסקי, ד״ר מארגאליס, אדוו. זשעלאזאקאווסקי, אינזש. קוואפישעווסקי און נאמשעלניק ראסאט. די פארשלאגען פון דער קאמיסיע וועלען בעטראכט ווערען דורכ'ן שטאט ראט.

די לויה פון הרב ר' פנחס ווינזאפט ז"ל

אלעקסאנדערער רבי האט געמאכט א הספד.

דער איידעם ר' הערשעלע זאל בעשטימט ווערען אלס ממלא מקום.

(ג) די פטירה פון הרב ר' פנחס ווינזאפט ז"ל האט ארויסגערופען א מיטלען טרויער. א גאנצען טאג זענען זיך פון די ארומיגע שטעטלעך צונויפגעפאהרען קיין לאדז, בעצייטען די לויה, פיל יודען. עס איז אויך געקומען דער אלעקסאנדערער רבי מיט זיינע ברודער און דער אלעקסאנדערער רב.

ווען דער נפטר איז נאך געלעגען און שטוב האט דער עולם חסידים אויפגעהויבען די פראגע ווענען א ממלא מקום. האט רוב האט זיך ארויסגעזאגט, אז דעם נפטר'ס איידעם ר' הערשעלע מורה הוראה פון זשיכלאווסקא גאס זאל ווערען עממאטעער רב. דער רעבענאט האט און א ספעציעלען ברוף צו דער קהלה פערוואלטונג אנגעווענדעט, אז מיט 18 יאהר צוריק האט הרב ר' אלי' חיים מייזעל זצ״ל שטארק געהאלטען פון ר' הערשעלע'ן און איהם בעשטימט פאר מורה הוראה פון לאדז.

פיל מיטגליעדער פון דער קהלה פערוואלטונג האבען אויך מסכים געווען אויף ר' הערשעלע'ן, אבער אנדערע גוטע עממאטעווע מורה-הוראה'ס האבען בעי דער געלעגענהייט געוואלט ארויסבעפיהרען ווערען און עטאט. צוליב דעם האט זיך פערצויגען א לאנגער וכוח און די לויה האט זיך פערשלעפט ביז פארנאכט.

ערשט ראלב 6 פארנאכט, ווען ס'איז געבליבען, אז ר' הערשעלע זאל צייטווייליג פערטרעטען דעם נפטר, האט די לויה זיך אנגעהויבען פון טרויער הויז אויף פעטריקאווער 64, וואס איז א טאגצייט מאנ געווען בעלאגערט פון א גרויסען עולם אזוי, אז פאליציי האט געמוזט האלטען די ארדנונג.

מיטגליעדער פון „נושאי המיטה" האבען געטראגען די מיטה דעם גאנצען וועג.

דער לויה צוג איז געגאנגען און ... רוילמונג פון זאבאדסקא גאס. די מיטה איז ארייגעטראגען געווארען און דער וואלטשער שוהל, וואו דער נפטר האט געדאווענט העכער 30 יאהר. מען האט דארט געמאכט הקפות און הרב ר' משה דאמב האט געהאלטען א ווארימען הספד.

דערנאך איז די לויה געגאנגען איבער זאבארניא, אנראחאוו, נאוואמייסקא, אלט שטאט, מרדכי גבאי'ס גאס און פושעזשינער. צוליב'ן גרויסען געדראנג האט פאליציי געמוזט ארומרינגלען די נושאים, כדי זיי זאלען קאנען פריי זיך בעוועגען.

אויפ'ן מטהר שטיבל פון בית החיים האט מספיד געווען דעם נפטר דער ראש בונאם טומאשאוו הרב ר' משה מנחם סעגגאל.

ביים אפענעם קבר האט דער אלעקססאנדערער רבי געזאגט א פאר רויגע ווערטער, וואס האבען בעי די עולם ארויסגערופען טרערען.

דעם נפטר'ס מחותן, הרב ראזענבערג האט צוליב זיין שוואכען געזונד צושטאנד נישט געקאנט מאכען קיין הספד.

אויפ'ן פרישען קבר האט געזאגט קדיש דעם נפטר'ס זוהן.

דער עולם איז זיך פונאנדערגעגאנגען און דער טרויעריגער שעה.

* * *

טרויער אין ראבינאק.

(נ) צוליב דער פטירה פון הרב ווינזאפט ז"ל איז די ראבינאט קאנצעלאריע געשלאסען נישט געווען טעטיג. עס זענען ערלעדיגט געווארען בלויז פארמאליטעטען פון לויות.

די עקזעקוציע'ס קענען רואינירען דאס לאדזשער סוחרטום.

וואס זאגט דער פרעזעס פון דער היגער פינאנץ-קאמער ה' טאווארניצקי.

און צוזאמענהאנג מיט די ענערגישע שריט פון די היגע פינאנץ קאמערן, יעצטיגע ... קאמיסאריאטע עקזעקוציעס פאר דעם אמטזאץ שטייער פון יאהר 1927 הערשט און די היגע סוחרישע קרייזען א שטארקע פערביטערונג. אלע סוחרים פערראונען זענען פערפליצט ממש מיט אזעלכע פלאגען, וואס קומען אן פון די מיטגלידער געגען דער צו הויכער אויסמעסטונג פון אמטזאץ שטייער און געגען די עקזעקוציעס. די לאדזשער סוחרים פערראונען אהן אויסנאהם, זענען און דער מיינונג, אז דאס איינצוציהען דעם אמטזאץ שטייער מיט אזעלכע מיטלען וועט ברענגען צו אנאנגענעהמע שאדען דעם חורבן מסחר.

דער פרעזעס פון דער היגער פינאנצ-קאמער ה' טאווארניצקי האט אלס ענטפער אויף די טענות און אנקלאגען פון די סוחרים פערראונען ערקלערט פאלגענדעס:

פערראונען דיגען נישט אלס זאכליך טאטעריאל, וואס מ'זאל קאנען בעהאנדלען צוליב זייער אלגעמיינעם כאראקטער. די סוחרים פערראונען הארפען אלע פארווארפען, וואס באזירען אויף קאנקרעטע פאלען פארשטעלען פאר דער פינאנץ קאמער. ביי יעדען איינציגען פאל וועט די פינאנץ קאמער געניי און גרינדליך אויספארשען דעם ענין און, אויב ס'וועט זיך ארויסשטעלען, אז דעם שטייערצאהלער איז טאקע געשעהען אפילו נאר א קליינע עוולה, וועט די זאך ווערען געהעריג רעגולירט.

פערשטעהט זיך, אז ס'זענען נישט אויסגעשלאסען געוויסע אומגענויגקייטן, אבער דערפון קאן מען דאך נישט מאכען קיין כלל.

אויף וועלכע אדמיניסטראטיווע שטראפען איז האנדעל איז חל די אמנעסטיע?

די אמנעסטיע, וואס דער סיים האט אנגענומען, איז אויך חל אויף א גאנצער רייה שטראפען, וואס זענען ארויסגעגעבען געווארען אויף סוחרים און האנדווערקער.

און די נאהענטסטע טעג וועט צושיקט ווערען צירקולארען צו אלע אמטען, אז מען זאל אנולירן די אלע שטראפען, וואס די אמנעסטיע שאפט אפ.

דורך דער אמנעסטיע ווערען בטל אלע שטראפען פאר האלטען אפען די געשעפטען לענגער פון 7 אזייגער, פאר האנדלען אום זונטאג, ארער חגאות. פאנעמען צו טייערע פרייזען. עס ווערען בטל די פראטאקאלען פאר האלטען נים היגיענישע די געשעפטען. ס'ווערען אויך אנולירט די צירקולארען שטראף-מנדאטען פאר פערלאנגען פאר האנדלען מיט אקציזנסחורות, מיט סאכארין, מיט טאבאק, מיט שפירט א.ד.גל.

עס ווערט געשענקט די אדמיניסטראטיווע שטראף פאר האנדלען אהן א פאטענט און אויך די שטראף פאר האבען נישט ריכטיגע פאטענטען.

די אלע, וואס זענען אונטערגעווארען פון יענער אמנעסטיע, דארפען נישט דערלאנגען וועגען דעם א בקשה. יעדער אמט אנולירט אליין, אויפ'ן גרונד פון געזעץ.

זיידענע שטרימף
זיידענע וועש, שטרימף FILD'ECOSSE
ווערן אויפגעפרישט דורכ'ן וואש-מיטל
emsa
MACHT IHRE STRÜMPFE NEU
א נייע פאריזער מיטעל צום וואשען, וואס גיט צוריק אפילו אבגענוצטע שטרימף ווי אויך זיידענע וועש דעם פריהערדיגען זייד-גלאנץ, קאליר, שארך און עלאסטישקייט. צו פערלאנגען אין דראגעריעס און פערפומעריעס.
אויסשליסליכער פערטרעטער אויף פוילען און פריישטאט דאנציג:
M. Gzapnik i S. Izbicki,
Warszawa, ul. Dluga 50, tel. 324-98

יודישע סטאטיסטיק וועט נעפיהרט ווערען אין דער קהלה.

(ג) די שטאט סטאטיסטיק פון לאדז האט צוגעשיקט צו דער קהלה א בריף, אז צוליב'ן מאנגעל אין סטאטיסטיק פון דער יודישער בעפעלקערונג, האט ראט בילדונגס מיניסטעריום בעשלאסען צו ארגאניזירען און אלע וואיעוואדזשאפטען, ווי אויך אין מיניסטעריום גופא א באזונדערע רעליגיאנס סטאטיסטיק. צו דעם צוועק האט דאס מיניסטעריום פערארדענט איינצופיהרען קארטאטעקען, וואס געבען די בעסטע מעגליכקייט פון ראפען געגויע סטאטיסטישע מאטעריאלען וועגען דעם וואוקס פון דער בעפעלקערונג.

די לאדזשער שטאטישע סטאטיסטישע פארטעט אויף דעריבער די לאדזשער קהלה דעם 10 פון יעדען אנהויב קווארטאל איבערצושיקען אהער א בעריכט וועגען די ענדערונגען, וואס זענען אריינגעטרעטען במשך פון די 3 חדשים און די רעגיסטראציע קארטען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

—0—

טעאטער און קונסט

דער „גולם" אין שטאטישען טעאטער.

אויף סימוואר דעם 27. ח.ה. גרויט צו האט שטאטישע טעאטער די גרעסטע סענסאציע פון הייטיגען סעזאן — עס וועט פארקומען די פרעמיערע פון לייוויק'ס „גולם" אנ'נאמער דער רעזשי פון מארק ארנשטיין. דער „גולם" איז געשפילט געווארען מיט אנ'אויסערגעוועהנליכען ערפאלג און ווארשאווער צייט, די פראבעס פון „גולם" קומען פאר אונטער דער פערזענליכער ליטונג פון מארק ארנשטיין.

מארק ארנשטיין'ס אנעקדאטען פון יודישען טעאטער

איבערגענומען צום דרוק, (ספעציעל פאר'ן „לאדזשער טאגעבלאט")

פון זלמן זילבערצווייג

מארק ארנשטיין איז איינער פון די פאפולערסטע יודישע דראמאטורגען. ער האט אנגעהויבען זיין דראמאטישע טעטיגקייט נאך אין דער צייט, ווען די יודישע ביהנע איז געווען זעהר ווייט פון אויפפיהרען א ליטערארישע פיעסע, און ארנשטיין האט זיך געמוזט מעהר שטיצען אויף ליבהאבער, וואס האבען א גרעסער פארשטענדניס פאר א ערנסטע ביהנע.

אין דער ערשטער צייט האט ארנשטיין דעריבער געשריבען איינאקטערס. איין איינאקטער זיינער „דאס איינציגע ליד" בעהאנדעלט א פראבלעם, וואס איז אייביג זיין גע, און דערצו איז דער איינאקטער אזוי טעכניש געבילדעט אז ער וועט זיכער שטענדיג בלייבען אין רעפערטואר פון א בעסער טעאטער.

פאפולער געווארען איז ארנשטיין אין דער יודישער וועלט דורך זיין מעלאָדראמ „דאס ווילנער בעל-הבית'ל". דאס איז א טעכנישע בעארבייטונג פון דער בעריהמטער לעגענדע וועגען ווילנער שטאט-חזן, וואס האט געהאט א אויסערנעהמליך קול נגינה, און געווארען א אפערן-זינגער, און פערלוירען זיין שטימע. די דאזיגע פיעסע, דורכגעוועבט מיט פערשיידענע יודישע און נישט יודישע טעמען, האט ארנשטיין'ען ארויסגעפיהרט

אין דער רייה פון אונזערע חשוב'סטע דראמאטורגען.

שפעטער האט ארנשטיין געשריבען פיל אנדערע פיעסען, וועלכע האבען נישט געהאט קיין קלענערן ערפאלג ווי די פריהערדיגע, דאך וועט מען שטענדיג טיטולירן ארנשטיינען אלס דער מחבר פון „אייביגען ליד" און „ווילנער בעל-הבית'ל".

מארק ארנשטיין איז אבער פערבונדען מיט'ן יודישען טעאטער נישט נאר אלס מחבר, נאר אויך אלס רעזשיסער. ער איז כמעט דער ערשטער ערנסטער רעזשיסער פון דער יודישער ביהנע אין רוסלאנד און פוילען, אמאל מיט פראָפעסיאָנעלע טרופעס, ווי די בעקאנטע „ליטעראריש-דראמאטישע קאמינסקי-טרופע", אמאל מיט ליבהאבער-טרופעס ווי למשל „די הארפע" און „דראמאטישע קונסט" אין לאדז, וואו ער האט דער ערשטער ארויפגעבראכט דאס עלעגאנטע, דאס פערטיפענדע, דאס קינסטלערישע אויף דער יודישער ביהנע, און דורכדעם געבראכט, אז דאס בעסערע פובליקום זאל נישט איגנארירן אויפשטעלען דעם רוקען צום יודישען טעאטער. ער האט אויך דורך זיין רעזשי ענטוויקעלט זעהר פיל וואנדערפולע, און צופאלקערס די פינקען פון טאלאנט, וואס האבען אין זיי געטליהעט.

א געוויסע צייט איז ארנשטיין אויך געווען פערבונדען מיט דער „חבמה" אין מאסקווא. ער איז ממש געווען ביים געבורט פון דאזיגען אריגינעלען יודישען טעאטער, און געווען זייער ערשטער רעזשיסער.

עס איז אבער פארהאן נאך א מארק ארנשטיין, וואס איז דעם עכט יודישען עולם אונבעקאנט — דאס איז דער מארק ארנשטיין, וואס געהט אן אונטער דעם נאמען אגדרעי מארעק. א געמוירענער א ווארשעווער, אויפגעצויגען אין א אסימילאטארישע פאמיליע, איינגעזאפט אין זיך עכט-פוילישע קולטור, האט ארנשטיין אונטער'ן נאמען אנדזשעי מארעק שטענדיג געפיהלט אין זיך דעם „ויתרוצצו": פון איין זייט האט איהם געצויגען דער יוד צו דער יודישער ביהנע, פון דער אנדערער זייט האט איהם געצויגען צו דער אייראפעאישקייט פון דער פוילישער ביהנע, און ער האט גליקליך דורכגעפיהרט דעם פינטעל: צו זיין דער יוד אויף דער פוילישער ביהנע: אנדזשעי מארעק איז געווארען דער אויפפיהרער פון זיינע אייגענע און אויך אנדערע יודישע פיעסען אויף דער פוילישער ביהנע, און דורך דעם פאפולאריזירט די יודישע דראמאטורגען צווישען דעם נישט יודישען טעאטער-פובליקום, און אויך צווישען די יודען, וועלכע בעזוכען נישט דאס יודישע טעאטער.

געהענדיג אין דאזיגען וועג האט ארנשטיין טאקע ערשט לעצטענס ארויסגעבראכט אויף דער פוילישער ביהנע אזעלכע ריזיגע ווערק פון יודישען רעפערטואר ווי אנ-סקי'ס „דבוק", און לייוויק'ס „גולם", און טאקע צוליב דער לעצטער אויפפיהרונג געפינט זיך איצט ה' ארנשטיין אין לאדז.

זיצענדיג ביי א גלעזעל טעה, האבען מיר זיך פונאנדערגעשמועסט וועגען דער צייט ווען ה' ארנשטיין איז געווען ענג פערבינדען מיט דער יודישער ביהנע, און ה' ארנשטיין האט מיר דעמאלט יענער צייט דערצעהלט א גאנצע רייה הנאהאינטערעסאנטע ... זיינע אנעקדאטען פון זיי וויל איך דא איבערגעבען פאר די לעזער פון „לאדזשער טאגעבלאט".

פון אמעריקא וויל מען וועניגער.

א געוויסער דירעקטאר דערצעהלט אמאל צו ארנשטיין'ען, אז ער זאל קומען צו איהם מיט אייניגע פיעסען. ארנשטיין איז געקומען, און מיטגעבראכט מיט זיך 5 פיעסען, דערפון אייניגע זיינע אריגינעלע, און אייניגע איבערזעצונגען פון הויפטמאן און סטרינדבערג.

ארנגעקומען פרעגט איהם דער דירעקטאר:

— נו, איהר האט געבראכט פיעסען?

— יא.

— ווייזט זיי מיר!

ארנשטיין האט ארויסגענומען די פיעסען, און זיי געגעבען דעם דירעקטאר. יענער נעמט זיי, און פרעגט:

— וויפיל ווילט איהר פאר זיי?

ארנשטיין קוקט פער'חדוש'ט אן דעם דירעקטאר, און זאגט:

— אבער איהר מוזט דאך צוערשט וויסען וואס פארע פיעסען איך האב.

— וואס טויג מיר צו וויסען, וועה קען דען די דאזיגע שרייבער? — און דער דירעקטאר נעמט די פיעסען אין דער האנד אריין, און וועגט זיי.

— וויפיל ווילט איהר פאר זיי? — פרעגט ער.

— 800 רובל.

— וואס טוט זיך מיט אייך? — ענטפערט דער דירעקטאר, און וועגט אלץ די פיעסען — אט האב איך מיט 2 וואכען צוריק בעקומען א גרעסער פעקעל פיעסען פון אמעריקע, און האב דערפאר בעצאהלט נאר 400 רובל.

אויב שוין יא חזיר, זא זאל רינען איבער דער בארד.

קען וואַרשע איז בעקומען א טרופע הונגעריג און בארוויס, און דער צופאל האט גראד געוואלט, אז ארנשטיין זאל זיך פערבונדען מיט דער טרופע, און, ווי געוויינליך, האט ער פערלאנגט, אז זיי זאלען שטעלען א ליטעראַרישען רעפערטואר.

די טרופע האט זיך גלאַטס צורעדען, און געשטעלט א ליטעראַרישע פיעסע, און ס'איז טאקע געווען א „ליטעראַרישער סבאר", דאס הייסט, אז ס'איז קיין עולם נישט געקומען, און טאקע באלד דערויף האט די טרופע משלח געווען ארנשטיינ'ען.

ארנשטיין איז אבער נישט מיד געווארען, און ס'איז איהם געלונגען איבערצורייסען דעם רעזשיסער פון דער טרופע ה' קרוליזע, אז מען זאל ווידער פרובען שטעלען א ליטעראַרישע פיעסע.

קרוליזע האט מסכים געווען און ערקלערט:

— איך בין נישט קיין געגנער פון ליטעראטור, פערקעהרט, איך בין אויך דערפאר, אז מ'זאל שפילען ליטעראַרישע פיעסען, נאר זאל כאטש זיין א גרויסע איינגאנג. ממה נפשך, עסט מען חזיר, זאל כאטש רינען איבער דער בארד...

אייער מאנס-הייערמאנ'ס

דאס איז געווען אין מאסקווא. א גרויסע יודישע שוישפילערין, וואס איהר מאן געהט אן אלס פיעסען-שרייבער, האט דאמאלט דארט גאסטראלירט. זי פלעגט שפילען נאר איהר מאנ'ס פיעסען, און פלעגט פון זיי האלטען א וועלט, סאר איהר איז שעקספיר געווען אין גרויסער מחבר, און איהר מאן דער צווייטער.

ארנשטיין איז דעמאלט געזעהן רעזשיסער ביי דער „חבמה", און געהענדיג אביסעל אין גאס מיט צמח'ן, האבען זיי געפיהרט צווישען זיך א דיסקוסיע וועגען דער פראגע צי מ'זאל אויפפיהרען הייערמאנ'ס פיעסע „די האפנונג", ערגער נישט.

(ענדע-ווטע 6)

א סענסאַציאָנעלע געשיכטע,

וואָס איז עהנליך צו דער מעשה מיט זלאַטע די רביצין

אַ מלמד, וואָס וויל נישט וואוינען מיט׳ן ווייב, ווייל זי איז נישט פרום און דערפאַר נעכטיגט ער ביי אַ יודענע, וואָס איהר מאַן איז אין דאַנציג.

(3) אויף פּלאַנאַטע נאָם וואוינט זון א יידישע פאַמיליע „איש תמים", אין דאָס אין פון פאַר אַ מלמד (ער לערנט מיט יונגלעך גמרא אין תוספות) אין ער, אין איהר וויב זון־טאָכטער איבערגעבליבן, לויט זיין אַרט אויפגערעגט אין מיט־פּרעכטיגע נאַרנוש קיין מלמד...

עפּעס שמעקט מען אין דו בתי תפילה פון אַלט שמאָט, אַז דער זעלבער ר׳... — לאָמיר אונדז אַ נעמען נעמען ר׳ איהרן — האָט נישט קיין שלום מיט מיט זיין ווייב. מהאי טעמא וואוינט ער בעזונדער אין אַ וואוינונג בעזונדער. אויב מ׳זאָל גלויבן, וואָס מעגשען דערצעהלען זיך אַז וועגן דעם מלמד מיט זיין ווייב, זאָל דאָס פרישה זונערס זיך גע־מען דערפון, וואָס זי האָלט אויף אַ גע־וועלב אום שמת...

דער צישערשער שלום בית אַלס אַנ׳ עבירה געגען זיך אין מען מעגען דער וועלט דאָס אַבער נורם נעמען נאָך אַנ׳עבירה. חיות זי פיסט אַתום אין אויהר שטוב אַרום (וואָס ער לערנט בנמצא מיט די קונדער גמרא) שלאַפען, נעהמט ער אַוועק געלטמען אין דער פרשה. דאָס אין שוין אַ כעשה פון אַ 2 יאָהר. דעם ווייב. הגם זי אין מרוגז מיט „אמתם" אין ער נעהם אויהר אין וועגן, האָט די (3) אויף פּלאַנאַטע נאָם וואוינט זון א יידישע פאַמיליע „איש תמים", אין דאָס אין מלמד (ער לערנט מיט יונגלעך גמרא אין תוספות) אין ער, אין איהר וויב זון־טאָכטער איבערגעבליבן, לויט זיין אַרט אויפגערעגט, אין מיט־פּרעכטיגע נאַרנוש קיין מלמד...

עפּעס שמעקט מען אין דו בתי תפילה פון אַלט שמאָט, אַז דער זעלבער ר׳... — לאָמיר אונדז אַ נעמען נעמען ר׳ איהרן — האָט נישט קיין שלום מיט מיט זיין ווייב. מהאי טעמא וואוינט ער בעזונדער אין אַ וואוינונג בעזונדער. אויב מ׳זאָל גלויבן, וואָס מעגשען דערצעהלען זיך אַז וועגן דעם מלמד מיט זיין ווייב, זאָל דאָס פרישה זונערס זיך גע־מען דערפון, וואָס זי האָלט אויף אַ גע־וועלב אום שמת...

דער צישערשער שלום בית אַלס אַנ׳ עבירה געגען זיך אין מען מעגען דער וועלט דאָס אַבער נורם נעמען נאָך אַנ׳עבירה. חיות זי פיסט אַתום אין אויהר שטוב אַרום (וואָס ער לערנט בנמצא מיט די קונדער גמרא) שלאַפען, נעהמט ער אַוועק געלטמען אין דער פרשה. דאָס אין שוין אַ כעשה פון אַ 2 יאָהר. דעם ווייב. הגם זי אין מרוגז מיט „אמתם" אין ער נעהם אויהר אין וועגן, וואָס די

ווי זעהט אויס די לאַגע אויפ׳ן מאַנופאַקטור־מאַרק?

דער זומער־סעזאָן געהט ווייטער נישט גוט. — דאָס דאַרף אין געוואַרען מאָדערן. — די פּויערטעס זוכען מאָדערנע און גוטע סחורות. — אונזערע אינדוסטריעלער מוזען זיך דערמיט רעכענען.

דאָס נוישט פאַרטאַגע וועטער דאָס גע־האָט אַ זעהר שלעכטע ווירקונג אויפ׳ן ווייטער סעזאָן. אין אַלע בראַנשען, גע־נדערס אבער אין דער מעשעסטל בראַנ־שע, פונדעסטוועגן זיך שטאַרק דו השפעה פון שלעכטן וועטער. ס׳ווערען נעמאַכט אין לאַרן אין אין דער פראַווינץ גאַנץ קלענע מנויות. דו, וואָס קויפען יאָ אַ פאַר טע־טער סחורה, פאַרלאַנגען דו מאַרשטעסטע מוסטערן. לאַראַטשרוסטוש אין דאָס, וואָס מ׳אין אויצ דאָ אַ נעוו־טעס גאַנ־גרינג אויף וואַרעטערע סחורות, ווי ליטסטע האַלב וואָל שטאַפען אין דו פאַוי־נעריפּעגע דעמי סחורות.

אין אַלגעמיין ווערען נעמאַכט גאַנץ קלענע אַמזאַטצען, דריפּטשלעך און קרעמאַס אין מישלען פון דו נעטשעס מאַסערן אין בעסערע קוסט זורטע. דו פּויערטעס קויפען מעהרטסטענטהיילס דו פיינע קוסט זורטע סחורות, אַבער זיי אַלען אויך נאָר מאַרשנע מוסטערן.

דו אינדוסטריעלער דאַרפען נאָכ־שרעקס זיך פאַרטראַכטען וועגן דער ענדערונג, וואָס אין לעצטסטן פאַרגע־מאַכטן און אונדער דאַרף דו פּויערטעס זוכען נעוואָרען מאַרשן... זיי קויפען נאָר מאַרשנע סחורות אין אַלע בולי־נע אַרטיקלען, וועלכע זיי פלעגען אַמאָל מעהרטען, האָבען פאַרלאָרען זונער זון אין דו אויגען פון דו דאַרפנישע בעלי־חביית׳טעס.

דער גרעסטער קאַנסומענט אין פּויער אין דערוויל דער פּויער. אין היות זון דער פּויער וויל אויצ שוין בעהן מאַ־דערן נעקלוידעט, ער וויל זיך אַנטון אין אַ בעסערע אַנצוג, אין בעסערע שוך אין זון פרוי זאָלט פונע סחורות, מאַ מען דערוויטער דו פּראַטיקע צופאַלען דעם דאונען געשטאַלטן נעשמאַק אויפ׳ן דאָרף.

O. B.

א שטרייק

איז שפּריט־מאַנאָפּאָל

ווייל מ׳האָט אַנאַרבייטער בעזונדערס פון דער אַרבייט.

(5) אַ דעלעגאַציע פון אָנגעשטעלטע אין לאָדזער שפּריט־מאָנאָפּאָל איז פרי־טאָג אָוועק צום קרעזו־אַרבייטס־אינספּעק־טאָר וויטקעוויטש און איהם ערקלערט, אַז די שפּירט־דירעקציע האָט מיט אַחד־נע טעג צוריק בעזונדערס אַנ׳אַרבייטער, וועלכער איז אויסגעקליבען געוואָרען דאַרפ׳ן פּערסאָנאַל פאַר אַ דעלעגאַציע, וואָס זאָל אַרנאָנזוירען אַלע שפּורטס אַר־בייטער. דער אַנטפּעקטאָר האָט זיך באַלד פאַרשטענדיגט וועגען דעם מיט דער דירעקציע, וועלכע האָט אָפּגעשטעלט אַזוי אַ דער אַרבייט דעם פון זעמדטען אַרבייטער.

צוליב דעם האָבען אַלע אַרבייטער פון שפּירט מאָנאָפּאָל שבת נעשוואָרען דו אַרבייט. אַ דעלעגאַציע וועט וועגען דעם אַנטערעדענירען מיט פּתאַץ מיטוסטס.

אַרבייטער־טזרו־טאָג אין לאָדז.

(3) שבת אין אין לאָדז פאַרגעקומען אַ צוזאַמענטרעף פון דו פאַרשיעדענע „שטערן" פון דער נאַציאָנאַלער וויטאַרדזשטאָ. שבת פרוה האָבען דו דעלעגאַציעס פון דו אַרטיגע שטעט־לעך מיט דו רוימע פעגער פון „שטערן" זיך פערזאַמעלט און לאָדזער פאַרשיע־לוט „שטערן" איז פּראַטאָקאָלירט נעם 14 אין פון דו פאַרשיעדענע אין אַ נעפאַרטשטענע צאָ אַנטער דו פעדעגער אין גרוס וועגען אַנגעלעגענע פון פער דו לאָדזער באַסען.

אין פּאַרט 8. מיט דאָס דער פאַרשי־עער פון לאָדזער „שטערן", ח׳ י. רא־זענבערג פאַרטרעטן דו דעלעגאַציעס פון דו וואַרשאַווער שטעטלעך, דערנאָכ־אויך דו פּוילישע אַנטוילטעטער.

ווייטער פאַרלאָזט דו אַנטוילטעטער פון ס׳פאַרט מאַ אַנ׳ם נאָכען פון לאָדזער „פּועלי ציון" ח׳ בראַנד, אַנ׳ם נאָכען פון דער יוגער — ח׳ זלאַטער בערג.

עס האָבען אויך געהאַלטען פּאַרטיי־סענס רעדנער פּראָווינציאַלע דעלעגאַציעס אין ס׳ווען דעמאָנסטרירט געוואָרען אַ מיטינג פון מעגער, פרויען און קינדער־גרופּען פון „שטערן".

דער פאַרן מאַג האָט זיך געפאַרטרעט מיט אַ מעטש צווישען לאָדזער און פּאַביאַנעצער שטערן. דער רעזולטאַט אין געווען 0:1 לטובת לאָדז.

פּאַבאַר פון יאָהרגאַנג 1907

אַז דער קאָמיטעט האָט אויף אַ וואָכענטאָג 22 דערפון זיך צוזאַמענגעלעגט פון יאָהרגאַנג 1905, וואָס האָבען אָדער אַרשטעגיעט און וואוינען אויפ׳ן שטח פון 12־טען קאָמיסאַריאַט רע־פּעגס נעמען פ׳הויבען זיך אַן מיט די אותיות P, R, S, T, U, W, Z, Ż.

אַז די קאָמיסיעס דאַרף מען זיך שטע־לען פּינקטליך 8 פריה. מען מוז מיטנע־מען אַ פאַס אַדער אַ צוגניש פון קאָמי־סאַריאַט וועגען דער אויסנעמיטשקייט פון דער פערזאָן, די „אַדראַעסבוכיעס" אַדער רעגיסטראַציע־קאַרטען פון מאַגיסטראַט

מערגען דערפון זיך שטעלען אַז דער מאַנער־קאָמיסיע 1 (פּאַמאַרסקע 18) די יונגעלעך פון יאָהרגאַנג 1907, וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 8־טען קאָמי־סאַריאַט און האָבען אַרשטעגיעט אין מיליטער־נעמען הויבען זיך אָן R, P, S ביז Sim.

אַז דער קאָמיסיע נומער 2, אויף אָנדראַזאָוואַ 24 דערפון זיך שטעלען די 1906־ער, וואָס האָבען געקומען אַדראַ־אַרשטעגיעס, וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 6.7 קאָמיסאַריאַט און זיערע פאַמיליען־נעמען הויבען זיך אָן פון A ביז Ż.

יידישע טעאַטער אין פילהאַרמאָניע
זאַל — נאַרוטאָוויטש 20 —
גאַסטראָלען פון די לאָדזער ליטלינגע
אַנאַ יאַקובאָוויטש און היימאַן
היינט מאָנטאָג, דעם 25־טען 9 אָוונד
גרויסע פּאָפּולערע פאַרשטעלונג פון 1 ביז 2,50
די מאַמע פון דער וועלט
אויסגעלען פון—אַנאַ יאַקובאָוויטש, דעוו—היימאַן יאַקובאָוויטש.
מאָרגען דינסטאָג ד. 26. 9 אָוונד צו ביליגע פּרייזען
די רומענישע חתונה
אין 8 אַקטען. אויפגעלעגט פון דער—אַנאַ יאַקובאָוויטש.
מיטוואָך, בלינדע פרויעז אין 4 אַקטען
9 אָוונד פון דער בלאָך
אויפגעלעגט בעלאַ—אַנאַ יאַקובאָוויטש. מאָזענטאַל—היימאַן יאַקובאָוויטש.
אַלע מיעסען זענען רעזערוירט פון היימאַן יאַקובאָוויטש.
ס׳נעמען אָנטייל פון בעזונען, ווערוינע, מאַלאַרשטסקע, פאַרשטמאַן, ח׳ה׳ן אַריעל, איינע־בערג, בערנבוים, בלאַבערסקי, השמגרינער, מאַלאַראָוסקי, נעהויז, פאַלינסקי, צוליין.
טעגן אייגשטודירט פון מאַנע־מייסטער ב. לייבוואָוויטש.
געשעפטס־פיהרער בעזונען. בייהנע־לעטערס מאַכאַראָוסקי. מגויס. לייטינג ל. זעלמאַן.
בילעטען אויף אַלע פאַרשטעלונגען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.
אנאנס; אין פאַרבערייטונג די נאָנטע פּרעמיערע „סערמע מאַזאָק".

אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן 10־יעהריגען יובילעאום פון צענטראַלען כוחרים- און פאַבריקאַנטען־פעראַנד אום לאָדזער וואַיזאַדזטוואָ (פעטריקאָווער 10), ערשיינט אין קורצען אַ אילוסטרירטער
יובילעאום־
אַלמאַנאַך
(פּראַכט־אויסגאַבע)
אויגען דער רעדאַקציע פון י. אַבערזשאַנעק
און דיר. מ. אַרבאַך.
אין דעם אַלמאַנאַך נעהמען אַרען אַ געשיכטליכער איבערבליק פון די 10 יאָהר שעיגקייט, אויך פאַשיעדענע און אויסאַיינגעראַפּיעס פון די פרשטע גרינדער, פערזאָנלעכע־מיטגלידער פון די 10 יאָהר, מיטגלידער פון די שידוך־געריכט און שאַצונגס־קאָמיסיעס, אויך פון די מיטגלידער. וואָס האָבען פאַרדינסטען פאַרן צענטראַלען כוחרים־פאַראַיין.
אינפאָרמאַציעס ערשיינען דיר. אַרבאַך אין די ביורו־שעה׳ן.

א בעגאַבט יונגעל זוכט אַנ׳אַפּוטרופּס

וואָס זאָל איהם אויסבילדע׳.

(3) אין לאָדז האַלט זיך אויף אַ 14־יאָהריגער חזן צריה נמאַר.

דאָס בעגאַבטע יונגע חזנ׳דעל האָט מיט אונז אין רעדאַקציע געזונגען אַ מיגע תפילות. אַ ריטע שטימע מבינים אויף גיגנה האָבען צוגעגעבען, אַז זכר ח נע־מאַן בעזיצט מעהר די דורכשניטליכע מעהיגקייטען.

דער יונגער בעל־מנגן איז אָבער זעהר אָרים. אין לאָדז איז ער אויך מיט אַנ׳ אָרימער פאַמיליע אויף אַלעקסאַנדריסקע 17 און דערצו טראָגט ער נאָך אַנ׳עול פאַר זיין אָרימער פאַמיליע אין בושע־זשין.

דאָס בעגאַבטע חזנ׳דל זוכט אַנ׳אַפּוטרופּס וואָס זאָל איהם נעמען אין שוץ און אויפפלעגען זיין רויהיגן מאָלאָנט. אין אַ בעגעהר צו לערנען זיך האָט דער יונ־גינגער חזן. ס׳וואָלט באַאמת גלייך געווען אַז לאָדז, די שטאָט פון מעצענאַטן, זאָל נישט לאָזען לאַיבוד געהן אַ יונגען מענש, פון וועלכען עס קען אויסוואַקסען אַ לעט.

פּאַבאַר פון יאָהרגאַנג 1907

אַז דער קאָמיסיע נומער 3 אויף שאָסעגנטאָג 22 דערפון זיך צוזאַמענגעלעגט די יונגעלעך פון יאָהרגאַנג 1905, וואָס האָבען אַדראַעסבוכיעס און וואוינען אויפ׳ן שטח פון 12־טען קאָמיסאַריאַט רע־פּעגס נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות P, R, S, T, U, W, Z, Ż.

אַז די קאָמיסיעס דאַרף מען זיך שטע־לען פּינקטליך 8 פריה. מען מוז מיטנע־מען אַ פאַס אַדער אַ צוגניש פון קאָמי־סאַריאַט וועגען דער אויסנעמיטשקייט פון דער פערזאָן, די „אַדראַעסבוכיעס" אַדער רעגיסטראַציע־קאַרטען פון מאַגיסטראַט

ווי זעהט אויס די לאַגע אויפ׳ן מאַנופאַקטור־מאַרק?

דער זומער־סעזאָן געהט ווייטער נישט גוט. — דאָס דאַרף אין געוואַרען מאָדערן. — די פּויערטעס זוכען מאָדערנע און גוטע סחורות. — אונזערע אינדוסטריעלער מוזען זיך דערמיט רעכענען.

דאָס נוישט פאַרטאַגע וועטער דאָס גע־האָט אַ זעהר שלעכטע ווירקונג אויפ׳ן ווייטער סעזאָן. אין אַלע בראַנשען, גע־נדערס אבער אין דער מעשעסטל בראַנ־שע, פונדעסטוועגן זיך שטאַרק דו השפעה פון שלעכטן וועטער. ס׳ווערען נעמאַכט אין לאַרן אין אין דער פראַווינץ גאַנץ קלענע מנויות. דו, וואָס קויפען יאָ אַ פאַר טע־טער סחורה, פאַרלאַנגען דו מאַרשטעסטע מוסטערן. לאַראַטשרוסטוש אין דאָס, וואָס מ׳אין אויצ דאָ אַ נעוו־טעס גאַנ־גרינג אויף וואַרעטערע סחורות, ווי ליטסטע האַלב וואָל שטאַפען אין דו פאַוי־נעריפּעגע דעמי סחורות.

אין אַלגעמיין ווערען נעמאַכט גאַנץ קלענע אַמזאַטצען, דריפּטשלעך און קרעמאַס אין מישלען פון דו נעטשעס מאַסערן אין בעסערע קוסט זורטע. דו פּויערטעס קויפען מעהרטסטענטהיילס דו פיינע קוסט זורטע סחורות, אַבער זיי אַלען אויך נאָר מאַרשנע מוסטערן.

דו אינדוסטריעלער דאַרפען נאָכ־שרעקס זיך פאַרטראַכטען וועגען דער ענדערונג, וואָס אין לעצטסטן פאַרגע־מאַכטן און אונדער דאַרף דו פּויערטעס זוכען נעוואָרען מאַרשן... זיי קויפען נאָר מאַרשנע סחורות אין אַלע בולי־נע אַרטיקלען, וועלכע זיי פלעגען אַמאָל מעהרטען, האָבען פאַרלאָרען זונער זון אין דו אויגען פון דו דאַרפנישע בעלי־חביית׳טעס.

דער גרעסטער קאָנסומענט אין פּויער אין דערוויל דער פּויער. אין היות זון דער פּויער וויל אויצ שוין בעהן מאַ־דערן נעקלוידעט, ער וויל זיך אַנטון אין אַ בעסערע אַנצוג, אין בעסערע שוך אין זון פרוי זאָלט פונע סחורות, מאַ מען דערוויטער דו פּראַטיקע צופאַלען דעם דאונען געשטאַלטן נעשמאַק אויפ׳ן דאָרף.

O. B.

איז שטורם פון לייד־ענשאַפטען.

שפּאַנענדער ראָמאַן, פול שטוינענדע איבער־לעבונגען און ליבעס־אַוואַנטורעס.

(64־טע פאָרזעצונג)

34־טער קאַפּיטעל.

לינמאַלנס פערמע

— עס איז גאָר אַהן אַ סך, אַז זיי זענען זיך אויסגעגעקומען אויפ׳ן וועג, — האָט רידער געזאָגט צו בערנאַרד׳ן, פאַרענדיג צוריק פון יאָרק.

— עס איז זעהר מעגליך, — האָט רידער הסכים געזאָגט, — אַז נאָרדהעם האָט געקומען אַ געהעמע ידיעה און ער איז גאָרנישט געפאָרען מיט אַסטראַלען קיין יאָרק.

— מיר דאַרפען זיך אומקוקען, אפשר וועלען מיר זיי דאָ בעגעגענען אויפ׳ן וועג, — האָט בערנאַרד געזאָגט, — ס׳קען זיין, אַז זיי האָבען מורא געהאַט צו פאָהרען מיט דער באַהן.

דאָס, אַז זיי זענען בערע צוזאַמען, איז בע מ׳ר קיין שום סאַך נישט!

— איך האָב זעהר מיטלייד אויף דעם לעדאַק׳ס פרוי. גאָט הסמס, וואו זי בלאָנדזשעט יעצט אַרום! זי זוכט נאָך אודאי די דאַמע אין שוואַרצען וואויל.

— אויב דער נאָרדהעם וועט יעצט אַרומגעלען אין מעגע הענט, וועל איך איהם שוין נישט אַפּלאָזען, נאַטשאַלניק! אויב ער האָט זיך ווידערשטעלען. וועל איך איהם דערשיסען.

— איך קען נישט פערגעסען אין זיין אַרימע פרוי!

— זי איז ווירקליך אַזאַ אונגליקליכע פרוי אויף דער וועלט, — האָט בע־נערד אויסגעשטיהנט.

— תילפלאָ, אַהן געלד און אַהן אַ שוץ!

— יאָ, די מוטערליכע ליבע שאַפט וואונדער! האָט בערנאַרד געזאָגט, און די דאַמע אין שוואַרצען וואויל האָט אַזוי אונרהמנות׳דיג צוגענומען איהר קינד! ווען איך וואָלט זי יעצט געפינען, וואָלט איך זיך מיט איהר אָפּגערעכענט.

— דאָס קינד איז בעשטימט בע איהר! אָרימע לידא, — האָט רידער גע־זאָגט, — וואָס האָט זי שוין געטען אויסגעליטען פון די גראָבע, שלעכטע קונצען־מאַכער, וועלכע דערסירען זי הי אַ חוגר! איך מיין, אַז די אונגליקליכע פרוי וועט שוין קיינמאָל איהר קינד נישט געפינען...

— עס ווערט שוין נאַכט, — האָט איהם בערנאַרד איבערגעשלאָגען, — און איך זעה נאָך גאָרנישט ווי מיר וועלען דאָ געכטיגען.

— מיר וועלען מוזען צופאָהרען ביז אַ דערפעל אָבער ביז אַ שטעטעל.

— איך קען נישט אַריבערגעטראָגען דעם געדאַנק, אַז מיר האָבען נאָך ביז איצט נישט געמיינען דעם פערברעכער.

— זייט רוהיג, ער וועט פון אונז נישט אַנטלויפען! זאָלען מיר נאָר גע־נען די דאַמע אין שוואַרצען וואויל, דאַן וועט ער שוין אויך צו אונז אַרויסקומען.

— און איך וועל... וואָס איז דאָס? — האָט רידער זיך אַלען איבערשלאָגען.

בערנאַרד האָט אָפּגעשטעלט זיין מעגע.

בערנאַרד האָט געוויזען איבער׳ן וועג, אויף אַ גרויסע בוימער, פון וואַן אַ האָט זיך געזאָגען אַ רויך.

— דאָרט איז אודאי אַ האָטעל, — האָט בערנאַרד געזאָגט.

— מיר דאַרפען זיך, אַז דאָס איז אַ גאָר גרויסע רעכט פערמע. הויל אויף די פעלדער. איז אַ גוטע אָרדנונג.

— אויב אַזוי, וועלען מיר דאָרטען געכטיגען.

— אין גאַנצען געגענד זעהט מען נישט קיין אַנדערע וואוינונג, — האָט רידער געזאָגט. — די פערמע איז דאָס אַטאַטיגע אָרט, וואו מען קען זיך אָפּרוהען. אפשר וועלען מיר דאָרט געפינען די דאַמע מיט איהר גליבטען, אָבער זיי קאָנען אַהין קומען, אויב זיי בלאָנדזשען אויף דעם וועג.

בערנאַרד און רידער זענען אַרייגעגאַנגען אין אַ בריטע אַלעע, וועלכע האָט געפיהרט צו אַ גרויס, שעהן הויז.

— וואָס איז דאָס אַ פערמע אַדער אַ האָטעל? האָט רידער געפרעגט אַנ־געגעניג צוויי אַרבייטער.

— אַ פערמע! — איהר קענט דען נישט דעם רעכטען לינקאָל׳ן? האָט איין רבייטער געענטפערט. דאָס איז זיין פערמע — ער לעבט דאָ ווי אַ קייזער, וואָס אַלץ, וואָס איהר זעהט דאָ אַרום, איז זיינס!

— אַזוי? האָט בערנאַרד געזאָגט, מיט אַ צופרידענע מינע, — וועט ער דאָך אונז ערלויבען דאָ צו נעכטיגען.

— דאָ געפינט זיך אַ האָטעל אויך. האָט דער אַרבייטער הסמך געזאָגט, אין אַהין קומען אַסט צו פאָהרען געסט.

— יעצט איז עמיצער דאָרטען?

— דאָס וועט איך נישט.

— וואָס איז דאָס? — האָט בערנאַרד געפרעגט — דערהערענדיג עפּעס אַ געראַטן — עס הערט זיך עפּעס אַ געהמען פון אַ פרוי... רידער — יאָ דאָס איז אַ קול פון אַ מענש.

— פאַרוואָס שוויגט איהר? פאַרוואָס שוויגט איהר? האָט בערנאַרד געזאָגט צו די אַרבייטער. בע וועלכע עס הייט זיך אויס איז דאָס שוין קיין נישט געוועזען.

— דאָס איז נישט אונזער געשעפט, האָט אייגער געענטפערט.

זעהענדיג, אַז די אַרבייטער ווילען נישט זאָגען, איז בערנאַרד מיט ריזען־צוגעסאַטרען צום הויז.

רעכטס איז געשטאַנען אַ שעהן פערמער הויז, ליגקס — גרויסע תבואה־שפּייכלער און אין מיט׳ן די פערד־שטאַלען. אַלץ האָט אויסגעזעהן רעך אין בע־טען אָרדנונג.

— דאָס איז אַ קול פון אַ׳אונגליקליכע פרוי, — האָט רידער געזאָגט, איהר הערט?

— דאָס געשריי הערט זיך פון הויז, וואָס זאָל דאָס בעדייטען?

— אויפ׳ן רוף איז קיינער נישט בע וועמען צו פרעגען.

רידער איז אַראָפּ פון פערד און האָט איהם צוגעבונדען.

מען מוז דאָס דערגעהן, האָט ער געזאָגט, דאָס איז דאָך שרעקליך.

זיי זענען בערד אין הויז.

אין מעבלירטען צימער איז אַ יונגע פרוי געלעגען אויף דער ערד און נעבען איהר איז געשטאַנען אַ מאַן און הילד שרעקליך אויסזעהן אין אַנרהמנות׳דיג געשלאָגען.

— וואָס טוט איהר? — האָט רידער אויסגעשריען — מער וואָס שלאָגט איהר די?

לינקאָל׳ן איז אויסגעשפּרונגען און האָט זיך מיט פאַרוואונדערונג אויפגעקוקט.

דערזעהענדיג דעם שטענדיגן הערלישען רידער, האָט זי פרוי אויסגעשריען צו איהם די הענד. וואָס מער אַ קענטעניס איז צווישען איהם און איהר פיר־שען מאַן.

— מיט וואָס מער אַ הערה זענט איהר אַרען צו מיר אין הויז? — האָט לינקאָל׳ן הערליך געשריגען, — הערמען דאָרט איהר דאָ? אַרויס פון דאָנען! אַבער איך וועל הערען אויך אויסהערען.

(פאָרזעצונג קומט)

די „קרן היסוד" טעג אין פאביאניץ.

פאביאניץ.

פאראכטאגען שבת צוגאכט'ס איז צו אונז געקומען ראטמאן מ. הינדעס אין דער בעגלייטונג פון די פארשטעהער פון די לאדזער ציוניסטישע ארגאניזאציעס לאוניק אלעקסאנדער יאעל, קלמן לעהענטאל, ח. פרייפעלד, ש. י. ראבינאוויץ, ד"ר ריגער און דעלעגאט פון דער „קרן היסוד" צענטראלע ח' צבי לעוו פון ביאליסטאק.

אין דער קהלה, וואו עס האבען זיך פון אנגעוואר אלע דאזארעס, זענען די געסט הערצליך בעגריסט געהארען אין נאמען פון דער קהלה, דורך דעם ר. פארזיצענדער ח' י. צימבערקנעפ און אנדערע ציוניסטישע עפנים.

נאכדעם זענען אלע פערזאמעלט אריבערגעגאנגען אין דער וואוינונג פון ר' מכאל שטאהל, וואו עס איז פארגעקומען אן אלגעמיינע דיסקוסיע.

אין נאמען פון די ציוניסטישען אר־גאניזאציעס האבען געהאלטען טאסטען די ח"ח הייגדאראויטץ, קלמנסאן, פרי־מאן, כמורא און דער בעל־חבית פון באנקעט ה' מיכאל שטאהל.

אויף די בעגריסונגען האבען געענט־פערט ח"ח לעוו, ד"ר ריגער און בים לעצט ראטמאן מ. הינדעס, וועלכער האט איבערגעגעבען אנ'איבערבליק אי־בער דער לאגע אין ארץ ישראל און אין ציוניזם. א גרויסער טייל פון בע־גייסטערטען עולם האבען זיך באלד אויפ'ן ארט בעשטימט לסובת דעם „קרן היסוד" מיט גאנץ שעהנע טומעס.

זונטאג פריה זענען אלע אקטיוו מיטגלידער ארויס צו דער ארבייט און די מאטעריעלע רעזולטאטען זענען גע־הען זעהר גוט.

אין אונד איז אין גרויסען תאטעל־זאל פארגעקומען א מעלקס־פערזאמלונג צו וועלכע עס איז געקומען זעהר א גרויסער און פערשידענארטיגער עולם. נאך די בעגריסונגען פון ציוניסטישע און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, האט ר' מכאל שטאהל די געסט ערגעדט הערען די רע־זולטאטען פון דער 4 עלית און די פערשפעקטיוען פאר דער 5 עלית און דעם רעזולטאטען. עס איז אויך געוואלט געווארען א „קרן היסוד"־קאמיטעט אין וועלכען עס זענען ארין די ה"ח: א. מ. כמורא (יו"ר) יעקב שעניצקי, מיכאל שטאהל, חעניך לישיץ, י. מ. פוקעטש און ר. מ. רעכבארד (מזכיר).

דער גט געוועלטער קאמיטעט וועט די זאכלונגען לסובת דעם „קרן היסוד" ווייטער פארזעצען.

א. פאביאניצער.

—=0=—

יוסעלע ראזענבלאט'ס ערפאלג איז בערלין

ברלין, (ו.ס.) אויף זיין טורנע איבער אמעריקא איז דער בערימטער חזן יוסעלע ראזענבלאט פון אמעריקא דא אויפגעטרעטען אויף א קאנצערט אין אמגעם פון די גרעסטע בערלינער קאנ־צערט־זאלען. שוין מיט א הארב פריהער זענען אלע בילעטען געווען אויסגעקויפט. דער גיל־טויזענד קאפיגער עולם, וועלכער איז געווען אויפ'ן קאנצערט איז פון דער רעזולטאטען, עס איז אויך געווען אלעמאן א „קרן היסוד"־קאמיטעט אין וועלכען עס זענען ארין די ה"ח: א. מ. כמורא (יו"ר) יעקב שעניצקי, מיכאל שטאהל, חעניך לישיץ, י. מ. פוקעטש און ר. מ. רעכבארד (מזכיר).

דער גט געוועלטער קאמיטעט וועט די זאכלונגען לסובת דעם „קרן היסוד" ווייטער פארזעצען.

א. פאביאניצער.

—=0=—

מארק ארנשטיין'ס אנעקדאטען פון יודישען טעאטער.

(עגדע פון זייט 4).

ארנשטיין איז געווען דאנקבאר. ער האט געהאלטען, אז די פיעסע האט נישט קיין ליטעראַרישען ווערט. זי איז געווען נאר א אקטועלע, און דאן א לעקעלע. צמח איז געווען מיט א אנדערע מיינונג, אבער ארנשטיין איז געבליבען פעסט אין זיינע, און פערגעדיגט:

— אז איך בין געגען תיעטראלנס'עס פיעסע.

די שוישפילערין, וועס רעדע אביסעל מיט דעם דיאלעקט, האט פערבעסט א „ח" אויף א „א", און פערקלערט, האט בלויז דערהערט די לעצטע ווערטער, האט חא־בען מאר איהר געקלונגען ווי: „איך בין געגען אטער מאנ'ס פיעסען", האט זי זיך זעהר אויפגערעגט:

— האט שטעטש איהר זיך עמעס מיט מיר? פארוואס האט איהר געגען מיין מאנ'ס פיעסען?

ארנשטיין, וועס האט זיך אין ערשטען אויגענבליק נישט אריינגעשריבן, האט זי פער'חדוש'ט געפרעגט:

— וועד האט געגען אטער מאן? אז איך רעד דאך גארנישט הענען אטער מאן?

דאן האט זיך די שוישפילערין ערשט צוקאכט:

— פון וועגען מאכט איהר הוק? איהר האט דאך ערשט אלמן געזאגט, אז איהר זענט געגען מיין מאנ'ס פיע־סען.

— וועד האט געזאגט, „אטער מאנ'ס פיעסען"? איך האב דאך געזאגט „חטערמאנ'ס פיעסען".

— אט, פערעדט מיר נישט די צוין, וועס איז דער אונטערשיד הייער־מאנס, אטערמאנס — איז די ארטיסטקע געבליבען בייי איהרס.

און ארנשטיינען האט זיך בשום אופן נישט אנגעגעבען אויפצוקלערען דעם טעות.

יידישע ראזענבלאט'ס ערפאלג איז בערלין

ברלין, (ו.ס.) אויף זיין טורנע איבער אמעריקא איז דער בעריהמטער חזן יוסעלע ראזענבלאט פון אמעריקא דא אויפגעטרעטען אויף א קאנצערט אין אמגעם פון די גרעסטע בערלינער קאנ־צערט־זאלען. שוין מיט א הארב פריהער זענען אלע בילעטען געווען אויסגעקויפט. דער גיל־טויזענד קאפיגער עולם, וועס איז געווען אויפ'ן קאנצערט איז פון מענטשען געשאפען געווארען. הונדערטער מענשען זענען געשטאנען מיט די זייגערס אין די הענד און געצעלט די סעקונדען פון זיין שטעם־אויסהאלט.

גאנץ בערלין רעדט און בעוואונדערט די מ יקות פון זיין געטליכער שטימע. בערלין האט נאך אזא מענער נישט געהערט.

נייער פאהר־פלאן אויף די מלוכה־באהנען.

ווילטיג פון 15. מאי.

קאלישער וואסזאל:

עס קומען אן:	עס געהען אפ:
1.46 פון הארש פאסאזשיר־צוג	0.05 קען פויזען דורך קוטנא
2.47 „ פויזען פאסאזש.־צוג	2.01 „ פויזען פאסאזשיר־צוג
6.29 „ פויזען שנעל־צוג	3.08 „ וואַרשע „ „
6.48 „ קראקע, קאשאוויץ פאסאזש.־צוג	6.38 „ וואַרשע שנעל־צוג
6.59 „ פויזען, קאשאוויץ „ „	7.16 „ וואַרשע פאסאזשיר־צוג
7.46 „ לאוויטש, קאשאוויץ „ „	8.00 „ אַסטראָווע „ „
8.51 „ פויזען דורך קוטנא	8.30 „ קאלישעץ
9.00 „ אַסטראָווע דורך קוטנא	9.08 „ פויזען דורך קוטנא
10.02 פון וואַרשע דורך קוטנא	12.31 „ פויזען לוקסוס־צוג (מאַנטאָג, מיטוואך און פרעטאָג)
11.01 „ לעמבערג דורך קוטנא	12.59 „ פויזען פאסאזשיר־צוג
12.28 „ וואַרשע לוקסוס־צוג (מאַנטאָג, מיטוואך און פרעטאָג)	13.15 „ וואַרשע (דירעקט)
12.46 „ וואַרשע פאסאזשיר־צוג	13.35 „ וואַרשע פאסאזשיר־צוג
13.10 „ פויזען דורך קוטנא	14.15 „ קוטנא
13.20 „ פויזען דורך קוטנא	15.30 „ אַסטראָווע „ „
13.15 „ קאלישעץ	15.35 „ לעמבערג
13.18 „ פויזען לוקסוס־צוג (מאַנטאָג, מיטוואך און פרעטאָג)	15.40 „ לאוויטש „ „
13.50 „ פויזען פאסאזשיר־צוג	18.26 „ וואַרשע לוקסוס־צוג (מאַנטאָג, מיטוואך און פרעטאָג)
13.55 „ לאוויטש „ „	19.02 „ פלאַצק דורך קוטנא
20.49 „ פלאַצק דורך קוטנא	19.11 „ אַסטראָווע פאסאזשיר־צוג
21.45 „ וואַרשע דורך קוטנא	19.20 „ לאוויטש „ „
22.05 „ לאַפּץ [illegible] (אין שבת	20.00 „ לאַפּץ „ „ (אין שבת
ווען עס איז גוטיג)	פאל ווען עס איז גוטיג)
23.12 „ וואַרשע שנעל־צוג	21.00 „ קראקע און קאשאוויץ
23.25 „ אַסטראָווע פאסאזשיר־צוג	21.56 „ פויזען פאסאזשיר־צוג
23.35 „ קוטנא.	23.20 „ פויזען שנעל־צוג

פאבריקס־באהן:

עס קומען אן:	עס געהען אפ:
1.48 פון קאלישעץ פאסאזשיר־צוג	1.25 קען קאלישע
5.00 „ „ „	4.50 „ „
6.50 „ „ „	6.40 „ „
7.44 „ „ „	7.20 „ וואַרשע שנעל־צוג
7.40 „ „ „	8.30 „ קאלישעץ
8.40 „ „ „	9.35 „ טשאַרנאָזשע
9.50 „ טשעַנסטאָכאָוו פאסאזשיר־צוג	10.35 „ קאלישע
11.10 „ קאלישע „ „	11.50 „ קאלישע
12.45 „ קאלישע „ „	14.15 „ קאלישע
13.30 „ פאזשיסק „ „	14.35 „ קאלישע
14.40 „ קאלישעץ „ „	15.15 „ קאלישע
15.48 „ קאלישעץ „ „	16.20 „ טשעַנסטאָכאָוו
16.35 „ וואַרשע „ „	17.20 „ קאלישע
18.48 „ קאלישע „ „	18.25 „ קאלישע
19.55 „ טשאַרנאָזשע „ „	18.45 „ פאזשיסק
20.00 „ וואַרשע שנעל־צוג	19.20 „ וואַרשע פאסאזשיר־צוג
20.28 „ קאלישע	19.35 „ קאלישע
21.25 „ קאלישע (זונטאָג און חג)	20.18 „ קאלישע
21.53 „ פאזשיסק (ווען ס'איז גוטיג)	21.45 „ קאלישע
	23.45 „ קאלישע

נאר ביז שבת

דעם 30־טען ד. ח. איז אזט צו רעגיסטרירען די פאליסען און אנדערע פרעמענזיפס צו די געטעזענע רוטישע:

1) פערזיכערונגס־געזעלשאפט „ראסיע".
2) פעטערבורגער פערזיכערונגס־געזעלשאפט
3) פערזיכערונגס־געזעלשאפט „שיוז".

די רעגיסטראציע־פארמאליטעטען ערלעדיגט דאס בעוואוסטע בירו

„ארנום", זאבאדניא 36.

לעטשניצע

17 זגערסקא 17, מעל. 33-16.

אלערלי שרעקלעכען ווערען עמפאנגען דורך ספעציאליסטיש דאקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אויבנד.—מאנטאג, מיטוואך און פרעטאג אין אלגעמיינע אויסגעגעבען־בעטערלונגען אויפגעגען גרעסטן שקאר לעטשיצע.

פענסיאנאט „WYGODA"

פאר יונגענדליכע און ערוואקסענע

סטאציע גלאוחנא - פאלעניצע

ווילע פאביאנסקי נעבען נאווא־אטוואצק

עמפעהלט: גרויסע זוניגע צימער. כשר'ע, היגיענישע און גע־שמאקע קיך. הערליכע געגענד. קאנסורענץ־פרייזען

40% ביליגער ווי איבעראל!

בעמערקונג: אטעגוואנד איז גוטיג מיטצוברענגען.

אויסקונפט ערטהיילט: אפ"ל, לאדז, זאוואדזקא 23, אין הויף, 2־טן אטגאנג, ליגקס, פארטער פון 5—7 נאכמיטאג.

די האנדעלס־שולע

פון דער לאדזער געזעלשאפט צו פערשריטען האנדעלס־וויסענשאפט

(גדאנסקא 45, טעלעפאן 40-20)

שטעלט מיט, אז עס ווערען אנגענומען אנשרייבונגען פון נייע שי־לער. די קאנדידאטען מוזען בעזיצען א אנגיש, אז זיי האבען געענדיגט 7, עחנגטעל 6 אפטהיילונגען פון א מאנטשעכער שולע, אדער פון 3 קלאסען גימנאזיע.

בעי דער שולע עקזיסטירט א מוסטערהאפטע פערבעריטונגס־ מאוושעכנע שולע פאר מינדער פון דער אינטעליגענץ,

אין וועלכער עס ווערען אנגענומען יונגלעך אין שול־עלטער פון 7 יאהר אן. אלע אנגעלעגענהייטען, וועס זענען פערבונדען מיט דער קאמיסיע פאר אלגעמיינע שול־בילדונג, ערלעדיגט דירעקט די שולע. די שול־קאנצעלאריע איז טעגליך יעדען טאג, אויסער זונטאג און פייערטעג, פון 9 ביז 1 נאכמיטאג און פון 7 ביז 9 אויענד.

M. Szarkowski. : דירעקטער

די האנדעלס־שולע

פון דער לאדזער געזעלשאפט צו פערשריטען האנדעלס־וויסענשאפט

(גדאנסקא 45, טעלעפאן 40-20)

שטעלט מיט, אז עס ווערען אנגענומען אנשרייבונגען פון נייע שי־לער. די קאנדידאטען מוזען בעזיצען א אנגיש, אז זיי האבען געענדיגט 7, עחנגטעל 6 אפטהיילונגען פון א מאנטשעכער שולע, אדער פון 3 קלאסען גימנאזיע.

בעי דער שולע עקזיסטירט א מוסטערהאפטע פערבעריטונגס־ מאוושעכנע שולע פאר מינדער פון דער אינטעליגענץ,

אין וועלכער עס ווערען אנגענומען יונגלעך אין שול־עלטער פון 7 יאהר אן. אלע אנגעלעגענהייטען, וועס זענען פערבונדען מיט דער קאמיסיע פאר אלגעמיינע שול־בילדונג, ערלעדיגט דירעקט די שולע. די שול־קאנצעלאריע איז טעגליך יעדען טאג, אויסער זונטאג און פייערטעג, פון 9 ביז 1 נאכמיטאג און פון 7 ביז 9 אויענד.

M. Szarkowski. : דירעקטער

איבערצוגעבען

צוליב נויט א קינד פון 5 יאהר צו ערציהען. מרדכי גבאי'ס גאס 27, ח. שימאוויטש.

א קעכין

אויף אויעקציאנירען אין א פענסיאנאט ווערט פון זאמארט געזוכט. צו ערפאהרען נארושאוויטשא 29, ח. 20. לעווקאוויטש.

א מעבלירט צימער

פראנט 1 שטאק, געאיגנט פאר ביורא אדער פאר קאוואלירען צו פערמיטען. מסכאדניא 29, ח. 3.

אנ'אינטעליגענטע

פאכמעניש־קוואלים, אינספרוקטארין פון קונסק־מאשין־שטיקערייי ווערט געזוכט. אנצורעגען אונטער „L.K." אנצוגעבען אין דער אדמיניסטראציע פון דער צייטונג. 2763

אשרי אדם שמע לי!

לשקד על דלתתי יום־יום

כי הולך בתום ילך בטח

און אז דו דארפסט ערלעדיגען פאנדאטע זאכען זאלסט גלייך קומען צו לויסען אין ביורא

17 פיעטריקאווער 17
52 זאכאדניא 52

וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען ביטעם לויט'ן אופפאה, קארטע שפראכנס, קלאוזלעס, זאכען־ווערטשעניעס, אויף אלע שטעט אין פוילען אקטען, אינגעגרעזיעס, אפעלאציעס, קארטע און ציהונג שותפות־אקטען, איבער־זעצונגען אין אלע שפראכען.

מיט אכטונג

י. מאנעלע רעכט־קאנסולענט.

עסזיסטירט זיט יאהר 1873. עסזיסטירט זיט יאהר 1873.

די בעוואוסטע לאדזער מאנטא־ביכער־פאבריק און שרייב־מאטעריאלען־האנדלונג

Leon Flatto

5 נארוטאוויטשא 5

האט שטענדיג אויף לאגער אריכען אויסוואהל פון פערש. געשעפטס־ביכער, אלערליי שרייב־מאטעריאלען, ווי אויך קאנטאר־ארטיקלען.

שול־העפטען צו מאנכערענץ־פרייזען!

קומט און איבערצייגט אייך! קומט און איבערצייגט אייך!

שרייבט אייערע קרובים איז אמעריקא.

אז אויב זיי ווילען פאהרען פאר א ביליגען פרייז קען לעדיג, זאלען זיי זיך אנשליסען אין די אויסלעג (עקסקורסיע) גרופע, וועס עס ארגאניזירט דער ביו־ארקער קארקפאגדעגע פון „לאדזער שטעטעלבלאט" נ. אייזנער.

שרייבט אויך אייערע קרובים אין אמעריקא, אז נ. אייזנער שיקט איבער דאלארען קען פוילען און רעכענט ביז 50 דאלאר—1 דאלאר און ביז 100 דאלאר נאר 2 דאלאר.

אלערלי פוילישע דאקומענטען, ווי בעזאלטעכטיגונגען (פלעניפאט־נאציעס) אקטען הערען אויף און פערקויף מיט בעשעפטיגונג פון פוילישען קאנסול, הערען אויך אויפגעגרעבט פאר א ביליגען פרייז.

Gustave Eisner 1133 Broadway NEW-YORK City

Miejski Kinematograf Oświatowy

Wodny Rynek, Tel. 18-26.

Od wtorku, dn. 19 do poniedziałku dn. 25-go czerwca 19 8 r. wł.

POLONIA RESTITUTA

1918—1920

dla młods. początek seansów o g. 2 i 4 pp.
Ceny miejsc: dla dor. I—70, II—60 III—30 gr.
Dla młodzieży: I—25, II—2 , III—10 gr.

גאנץ לאדז מוז וויסען!

אין פערלויף פון 7 טעג קען יעדער האבען

עלעקטריש בעלויכטונג

איז שטוב אויף ראטעס

אויסצוצאהלען וועכענטליך פון 3 זל. אן. נעם אויך אן מעטארען צו רעפערירען, איבער־ארבייטען ליטשניקעס אויף אנראגיישניקעס, פרא־שקאלען פון דער עלעקטראנישע אלעס ערלע־דיגט פינקטליך און רעיכל נאר די קאנצעסיע־נירטע פירמע וועס איז פערגאנטירטליך פאר דער לאדזער עלעקטראנישע

ס. לעוויז, לאדז קאנסטאנטינער 58

פרעגט־נאמער. טעטיג פון 8 פריה ביז 11 אב.

בעם: שפרעכשטונדען פון 2—3, 8—11 נאכט.

עלעקטרישע לאמפען און גאז־שטעקעס מיט 25% ביליגער פון פרייז־קוראנט. אמעריקען בע־קומען 3 ספעציעלען רעבאט מיט נוטץ קאנצעסיע.

ליו־ביבליאטעק

א. נ. אייזענשלאס

פאלדניאווא 11, ליגקע אפיציע 3 שטאק.

די ביבליאטעק איז טעגיג פאנטאג און מיטוואך פון 6—10 אויענד און שבת פון 10—1 מיטאג און פון 4—10 אויענד. אנגעשריבען קען מען זיך יעדען טאג פון 6—10 אויענד.

חיכטיג פאר רייזענדע

נאר בידגאשטש!

כשר'ע שמאקהאפטע מיטאגעס און אחענדברויט

עמפעהלט:

Maks Landsman, Bydgoszcz,

Poznańska 5, tel. 16-78

טראמוואי־פוזשיסאנעק.

— געגרינדעט אין יאהר 1920 —

וואַרשאווער קוך.

עגטשפרעכענדער אפארט־ארט פאר רייזענדע!

אנ'אינטעליגענטע

פאכמעניש־קוואלים, אינספרוקטארין פון קונסק־מאשין־שטיקערייי ווערט געזוכט. אנצורעגען אונטער „L.K." אנצוגעבען אין דער אדמיניסטראציע פון דער צייטונג. 2763

גמנסיה עברית

של י. קאצנלסון

Gimnazjum Humanistyczne I. Kacenelsona

Cegielniana 28, tel. 51-79.

אינשרייבונגען פון גמע שילער טעג־טעגליך פון 9—2 און פון 4—6 נאכמ

די דירעקציע

אנאנאמענטס־פרייז

פאר א פרעמד אין פרייזען 5 זל., אין פרעמדען אין בלאט 10 זל., פרעמד 24 זל., אין טעקסט 40 זל., פרעמד 60 זל., גאנץ 12 זל., פרעמד 18 זל. ביז—20 פרעמד, אין אנדערע לענדער—1.25 דאלאר. פאר אויסלענדישע אגענטען 100% מעהר, אויסער דער טעקסט—מיט 50% מעהר. פון די פרעמדען ווערט נישט פרעמענגעבען קיין רעבאט.

Redaktor-wydawca H. Hamburski

Drukarnia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16.